

ปัญหาการใช้อำนาจสอบสวนในการดำเนินคดีศาลการ

ในการดำเนินคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับความผิดทางศาลการนั้น กฎหมายศาลการ ได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษ โดยให้มีการเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศาลการได้ เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นโดยเร็ว และเป็นการรับรองผลประโยชน์ของรัฐซึ่งมีหน้าที่จัดเก็บภาษีบุคคลผู้กระทำความผิด แต่ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมให้มีการเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศาลการ ก็จำเป็นต้องดำเนินคดีตามวิถีทางของกระบวนการยุติธรรมต่อไป กล่าวคือ มีการสอบสวน ฟ้องร้อง และ พิสูจน์ความผิดในชั้นศาล แล้วแต่ว่าจะสิ้นสุดลงในลักษณะใด ซึ่งในกระบวนการดำเนินคดีศาลการมีปัญหาและอุปสรรคอันพอจะกล่าวได้ดังนี้

ก. ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดี

การบริหารงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิธีพิจารณาความอาญาหรือเรื่องอื่น ๆ ก็ตาม ย่อมมีจุดมุ่งหมายอยู่ว่า การบริหารงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้อยู่ใต้กฎหมาย และในขณะเดียวกัน จะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็วด้วย เพราะความเป็นธรรมที่เชื่องช้านั้น ไม่ใช่ความเป็นธรรม

การจัดระบบงานโดยบทบัญญัติของกฎหมายหรือระเบียบ ฯลฯ ในทุก ๆ เรื่องจะต้องเป็นไปเพื่อจุดมุ่งหมายนี้เท่านั้น มีข้ต่างคนต่างมาว่าอำนาจจะต้องตกอยู่กับพนักงานของรัฐประเภทใดหรือกลุ่มใด เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ดี พนักงานอัยการก็ดี หรือแม้แต่ข้าราชการพลเรือนหรือผู้พิพากษาก็ดี ต่างก็เป็น "เจ้าหน้าที่ของรัฐ" ทั้งสิ้น ต่างฝ่ายต่างก็ทำหน้าที่ของตนไปตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งการจัดระบบงานหรือการจัดระบบตัวบุคคลให้เข้าทำงานหรือเข้าทำหน้าที่ หรือใช้อำนาจต่าง ๆ จะต้องจัดให้เหมาะสมกับลักษณะของงานที่บุคคลเหล่านั้นจะต้องปฏิบัติ เป็นต้นว่างานชี้ขาดตัดสินลงโทษบุคคลทางอาญา ซึ่งเป็นเรื่องกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างมาก เราย่อมต้องการให้ผู้ที่จะใช้อำนาจนี้อยู่ในฐานะที่อิทธิพลภายนอกไม่

อาจเข้ามาบีบบังคับได้ ดังนั้นจึงวางระบบงานชี้ขาดตัดสินลงโทษบุคคลทางอาญานี้ให้ผู้พิพากษา เป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสิน ทั้งนี้โดยรัฐกำหนดการจัดระบบผู้พิพากษาให้มีคณะกรรมการตุลาการเป็น องค์การบริหารงานบุคคลของผู้พิพากษา เพื่อเป็นหลักประกันในความอิสระของผู้พิพากษา ¹

ดังนั้น ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา องค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้อำนาจ เพื่อปฏิบัติงานตามหน้าที่ ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐแล้ว ย่อมมีความเกี่ยวข้องถึงกันหมด และในฐานะ ที่งานต่าง ๆ ของรัฐมีความเกี่ยวพันกัน ดังนั้นงานทุกขั้นตอนต่างก็มีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น งานปราบปรามในทางอาญาจะมีประสิทธิภาพได้ ก็ต่อเมื่องานสืบสวนของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจต้องมีประสิทธิภาพด้วย มิใช่ว่าการมีประสิทธิภาพเพียงในขั้นของการพิจารณา พิพากษาหรือ ฯลฯ แต่เพียงอย่างเดียวจะเป็นการเพียงพอ รัฐนั้นเป็นหน่วยงานเดียว แต่มี เจ้าหน้าที่ของรัฐแยกประเภทให้เหมาะสมกับลักษณะงาน หากเจ้าหน้าที่เหล่านั้นไม่ประสานกัน หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานประเภทต่าง ๆ ของรัฐ บัญญัติไม่ สอดคล้องและประสานกัน บริการของรัฐก็จะล้มเหลวและประชาชนนั้นจะเป็นผู้รับเคราะห์โดย เฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับ "กระบวนการในทางอาญา" ซึ่งเริ่มตั้งแต่สืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง พิจารณาพิพากษา ลงโทษ ซึ่งในอดีตประชาชนถูกจับถูกทรมานให้รับสารภาพ ถูก พิพากษาลงโทษโดยไม่เป็นธรรม ฯลฯ นับว่าเป็นปัญหาใหญ่มากแล้ว จริงอยู่ แม้ว่าปัญหาใน ปัจจุบันจะไม่เหมือนกันกับปัญหาในอดีตเพราะรัฐในปัจจุบันมีการจัดระบบการปกครองและระบบ การบริหารผิดกับการปกครองรัฐในอดีต แต่หากว่าการจัดระบบนั้นเป็นไปโดยมีข้อบกพร่อง ประชาชนก็คงต้องเป็นผู้รับเคราะห์ไม่มากนักน้อย ² สาเหตุแห่งความล่าช้าในคดีตุลาการ หากไม่มีการจัดระบบให้เป็นไปโดยถูกต้องตามเจตนารมณ์ดังกล่าวแล้ว ก็คงต้องประสบอุปสรรค และปัญหาเช่นเดียวกัน ซึ่งปัญหาซึ่งพอสรุปได้อันเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มีดังต่อไปนี้

¹ อมร จันทรสมบูรณ์, วารสารนิติศาสตร์ 9 (กันยายน - พฤศจิกายน 2520) : 120.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 122.

1. เกี่ยวกับการใช้อำนาจในการเปรียบเทียบคดี ตามมาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ³

ในขณะที่การพิจารณาคดีอาญาตามปกติเป็นการดำเนินการโดยศาล ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจทางตุลาการ (Judicial Function) แต่บทบาทในการดำเนินคดีทางศาลกลับเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหาร (Administrative Function) โดยพระราชบัญญัติศาลากรได้กำหนดอำนาจหน้าที่เช่นนี้ไว้ในมาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ โดยให้อธิบดีและคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้แทนกรมศาลากร ผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนกรมตำรวจ เป็นผู้ใช้อำนาจในการเปรียบเทียบคดีศาลากรได้ในทุกคดีความผิด

การให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจในการเปรียบเทียบคดีดังกล่าว เท่ากับเป็นการให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจหน้าที่ทางตุลาการ ซึ่งถ้ามองในแง่ทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจโดยเคร่งครัด อาจเห็นว่าเป็นการก้าวล่วงอำนาจตุลาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการให้อำนาจเปรียบเทียบคดีในทุกความผิด และในทางปฏิบัติคดีศาลากรจะเสร็จสิ้นลงโดยเปรียบเทียบคดีเสียเป็นส่วนมาก เพราะการดำเนินคดีในศาลต้องใช้เวลาาน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในความผิดที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงภาษีศาลากรนั้น โทษที่ศาลจะลงเป็นโทษตายตัวในขณะที่การเปรียบเทียบคดีอาจยืดหยุ่นอัตราในการเปรียบเทียบคดีได้ แต่ถ้ามองในแง่ว่าด้วยทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจเป็นเพียงทฤษฎีการแบ่งแยกหน้าที่ (Separation of Function) โดยประสงค์จะแบ่งงานกันอย่างยืดหยุ่น ประสานกลมกลืนและคานดุลย์กัน (Check of Balance) เพื่อมิให้มีการผูกขาดอำนาจประการหนึ่ง และการดำเนินคดีทางศาลากร มีลักษณะเป็นการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดทางเทคนิคอีกประการหนึ่ง แล้วจะเห็นว่าการให้มื่ออำนาจเปรียบเทียบคดี เช่นนี้ เป็นช่องทางเลือกที่เหมาะสมทางหนึ่งที่ดีกว่าให้อำนาจศาลวินิจฉัยคดีแต่เพียงลำพัง เพราะจะทราห้คดีเสร็จไปโดยเร็ว การที่องค์กรธุรกิจใดต้องมีภาระทางคดีติดต่อกันเป็นเวลานาน ทา

³ มาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศาลากร พ.ศ. 2469

ให้ระยะเวลาตัดสินใจทางด้านต้นทุนก็ดี หลักเกณฑ์ที่ถูกต้องในการชำระภาษีก็ดี หรือเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความผิดพลาดเข้าไปด้วย อันไม่เป็นผลดีทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล ⁴

อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจเปรียบเทียบคดีดังกล่าว เป็นเพียงการใช้อำนาจหน้าที่ที่กึ่งตุลาการ (Quasi - Judicial Function) เพราะการเปรียบเทียบคดี จะมีผลบังคับก็ต่อเมื่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดยินยอมด้วยในการเปรียบเทียบคดีนั้น กระนั้นก็ตาม สภาพบังคับของบทบัญญัติในการลงโทษในปัจจุบันที่กำหนดให้ศาลลงโทษตายตัว และกระบวนการพิจารณาคดีที่ล่าช้าของศาล ทำให้เงื่อนไขแห่งความยินยอมแทบจะไร้ความหมาย เว้นเสียแต่จะเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์สูงและมีความแน่ชัดค่อนข้างมากกว่าหากมีการดำเนินคดีแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดจะเป็นฝ่ายชนะคดี จึงไม่มีการยินยอมเปรียบเทียบคดี และนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล

ในการเปรียบเทียบคดีความผิดอันเกี่ยวกับการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงภาษีสุภาษานั้น อาจกระทำโดยการใช้คำปรับ หรือการทำความตกลง หรือการทำทัณฑ์บน หรือการให้ประกัน ตามที่อธิบดีกรมสุภาษกรหรือคณะกรรมการเปรียบเทียบจะเห็นสมควร ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴ สติชัย ลิมพงศ์พันธ์, ลักษณะเฉพาะของความผิดทางสุภาษกร, หน้า 725 - 726.

วิธีการทำความตกลงหรือประนีประนอมเพื่อระงับการฟ้องคดี 5 ซึ่งการเปรียบเทียบคดีเพื่อ

5 การทำความตกลงตามกฎหมายศาลการนี้ มีหลักการคล้ายคลึงกับการต่อรองคำรับสารภาพ (Plea Bargaining) ซึ่งการต่อรองคำรับสารภาพ (Plea Bargaining) เป็นกระบวนการทางอาญาที่เกิดจากความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องในคดี โดยพนักงานอัยการ (Prosecutor) จะเป็นผู้เสนอความตกลงและเจรจากับจำเลย (Defendant) หรือทนายความของจำเลย (Defense Counsel) เพื่อให้จำเลยรับสารภาพ (Plea Guilty) โดยแลกเปลี่ยนกับการลดข้อหา หรือแลกเปลี่ยนกับการได้รับความกรุณาจากศาลเพื่อให้ศาลลงโทษสถานเบา เช่น จำเลยให้การรับสารภาพในข้อหาใหม่เพื่อลดข้อหาจากความคิดอันมีลักษณะฉกรรจ์ เป็นความผิดธรรมดา เช่น บุกรุกในเวลากลางคืนหรือบุกรุกโดยมีอาวุธปืนเป็นบุกรุกธรรมดา หรือจากข้อหาปล้นทรัพย์โดยมีอาวุธ เป็นข้อหาปล้นทรัพย์ โดยไม่มีอาวุธ หรือจากข้อหาฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา เป็นข้อหาฆ่าผู้อื่นตายโดยประมาท เป็นต้น ดู Milton Heumann, "A note on Plea Bargaining and Case Presur," Law & Society Review (Spring, 1975) : 515 และ Kirkham and Wollan, Introduction to Law Enforcement, (New York : Harper & Row Publisher, 1980), P. 141. การต่อรองคำรับสารภาพเป็นกระบวนการที่ไม่มีแบบที่แน่นอน และเป็นกระบวนการที่ทำได้ดีเสร็จสิ้นไปอย่างรวดเร็วโดยไม่มี การพิจารณาตัดสินอย่างเต็มรูปแบบ อันเป็นการประหยัดทั้งเวลา ค่าใช้จ่าย บุคคลากร เป็นต้น จึงก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีทุกฝ่าย ดังนั้นศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาจึงได้กล่าวไว้ในคดี Santobello V. New York, 1971 ว่า การต่อรองคำรับสารภาพ (Plea Bargaining) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา ดู Steven H. Gifis, Law Dictionary, (New York : Barron's Education Series, Inc., 1975), pp.153 - 154 ; John H. Langbein, "Uniderstaning the Short History of Plea Bargaining," Law and Society Review 2 (Winger, 1979) : 261. แต่มีข้อแตกต่างคือ บุคคลผู้ริเริ่มเจรจาตกลงต่างกัน กล่าวคือ ตามกฎหมายศาลการของไทยเริ่มต้น

เชิงอรรถ (5) ต่อ

จากการที่ฝ่ายผู้ต้องหาเป็นผู้เสนอคำร้องขอทำความตกลงต่ออธิบดีกรมศุลกากร หรือคณะกรรมการเปรียบเทียบระดับคดีแล้วแต่กรณี และข้อแตกต่างที่สำคัญ คือการต่อรองคำรับสารภาพ เป็นการกระทำระหว่างจำเลยหรือทนายจำเลย กับอัยการหรือผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดี ส่วนการทำความตกลงตามกฎหมายศุลกากรนั้น เป็นการกระทำระหว่างผู้ต้องหา กับอธิบดีกรมศุลกากรหรือคณะกรรมการเปรียบเทียบระดับคดีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารและยังมิได้อยู่ในชั้นพิจารณาของศาล ดังนั้น การขอทำความตกลงตามกฎหมายศุลกากรอาจถือได้ว่าเป็นการต่อรองคำรับสารภาพเพื่อขอระงับคดี และน่าจะถือได้ว่าวิธีการข้างต้นเป็นต่อรองคำรับสารภาพประเภทโดยตรงหรือโดยเปิดเผย เพียงแต่กฎหมายมิได้กล่าวถึงความหมายของการต่อรองไว้เท่านั้นเอง ดู นิจรินทร์ องค์กรพิสุทธ์, "การต่อรองคำรับสารภาพ," (วิทยานพนธ์ปริณญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 137 - 138.

งดการฟ้องร้องดังกล่าว กฎหมายศาลากรได้กำหนดให้เฉพาะอธิบดีกรมศาลากร คณะกรรมการเปรียบเทียบและพนักงานสอบสวน กรณีใดกรณีหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจสั่งคดีในกรณีที่ต้องหาขออนุญาตให้เปรียบเทียบคดี

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้ว อธิบดีกรมศาลากรได้วางแนวทางในการสั่งคดีโดยออกเป็นคำสั่งทั่วไปกรมศาลากร⁶ และประมวลระเบียบปฏิบัติศาลากร พ.ศ. 2530 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2533) ให้เจ้าหน้าที่ระดับรองลงมาอันได้แก่ รองอธิบดีกรมศาลากร ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการศาลากรภูมิภาคและนายด่านศาลากร เป็นผู้สั่งคดีในกรณีที่มีการกระทำผิดทางศาลากรเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่เหล่านั้นรับผิดชอบอยู่ เนื่องจากคดีที่เกิดขึ้นมีปริมาณมาก และส่วนใหญ่ผู้ต้องหาขอท้าวความตกลงระงับคดีต่อเจ้าหน้าที่ศาลากรผู้จับกุมอยู่แล้ว

สำหรับกรณีดังกล่าว ได้เกิดเป็นปัญหาขึ้นมาว่า การมอบอำนาจให้สั่งคดีของอธิบดีกรมศาลากร ในกรณีดังที่กล่าวมาแล้วนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เพียงใด ซึ่งเรื่องนี้ยังไม่ปรากฏคำพิพากษาศาลฎีกาเรื่องใดตัดสินไว้เพื่อให้เป็นบรรทัดฐาน อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวนี้ สำนักงานอัยการสูงสุดได้ตอบข้อหารือกรมศาลากรไว้ตามหนังสือตอบข้อหารือที่ 59/2535⁷ พอสรุปได้ว่า การมอบอำนาจดังกล่าวไม่มีผลตามกฎหมายเพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อธิบดีกรมศาลากรมีอำนาจสั่งเช่นนั้นได้

อย่างไรก็ตาม สำหรับปัญหาดังกล่าวผู้เขียนเห็นด้วยกับสำนักงานอัยการสูงสุดในส่วนที่ว่า ในความผิดทางศาลากรรัฐบาลควรจะได้ภาษีอากรครบถ้วน โดยไม่ต้องดำเนินคดีในชั้นศาลาให้ยุ่งยากสิ้นเปลืองเวลาและเงินทอง กอปรทั้งความผิดทางศาลากรหาหลักฐานในการลง

⁶ คำสั่งทั่วกรมศาลากร ที่ 23/2535 และ 36/2535 ตามลำดับ

⁷ จิตติ เจริญผลา, หนังสือบันทึกของท้ายข้อหารือของสำนักงานอัยการสูงสุด เล่ม 2, หน้า 531 - 532.

โทษยาก การเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศาลอากรมักจะได้รับค่านิยมในหมู่พ่อค้าวาณิชย์ และความประสงค์ของกรมศาลอากรที่ปรารถนาให้คดีศาลอากรเสร็จสิ้นไปในชั้นพิจารณาของฝ่ายบริหารโดยรวดเร็ว เพื่อสนองตอบธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ การเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศาลอากร จึงเป็นลักษณะพิเศษของกฎหมายศาลอากรประการหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากฎหมายศาลอากรจะมีลักษณะพิเศษทำให้มีการเปรียบเทียบระดับคดีได้ก็ตาม หากบทบัญญัติแห่งกฎหมายบัญญัติไว้ในลักษณะไม่ยืดหยุ่น ดังกรณีที่เป็นปัญหาตามที่เกิดขึ้น คดีศาลอากรก็คงจะต้องมีอาจเสร็จสิ้นไปอย่างรวดเร็วตามเจตนารมณ์อันแท้จริงแห่งกฎหมายแต่ประการใด นับว่าเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขประการหนึ่ง 8

สำหรับอำนาจในการเปรียบเทียบปรับเพื่องดการฟ้องร้องตามที่กล่าวข้างต้นนั้น หมายรวมถึงเฉพาะกรณีที่เป็นความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายศาลอากรเท่านั้น เพราะพระราชบัญญัติศาลอากร พ.ศ. 2469 มาตรา 102, 102 ทวิ และ 120 เป็นบทบัญญัติกฎหมายพิเศษเฉพาะที่ให้อำนาจอธิบดีหรือพนักงานสอบสวน หรือคณะกรรมการ ฯ แล้วแต่กรณีที่จะ เปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องคดีที่เป็นความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ได้โดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล เพื่อพิพากษาลงโทษเหมือนเช่นคดีอาญาทั่ว ๆ ไป อันเป็นผลทำให้คุ้มครองอาชญากรรมอันที่จะไม่ให้ถูกฟ้องร้องในกรณีแห่งความผิดอันนั้น และหากมีบทกฎหมายใดที่ใช้อยู่ในขณะนี้หรือในภายหน้าแตกต่างกับพระราชบัญญัติในเรื่องอันเกี่ยวกับศาลอากรนั้น ก็ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้บังคับซึ่งกรณีเช่นนี้จะมีผลบังคับเฉพาะแต่ความผิดต่อพระราชบัญญัติศาลอากรอย่างเดียวเท่านั้น เพราะมาตรา 102 และ 102 ทวิ ใช้คำว่า "ในกรณีแห่งความผิดอันนั้น" และมาตรา 120 ระบุว่า "ในเรื่องอันเกี่ยวแก่ศาลอากรนั้น" หากการกระทำผิดดังกล่าวเป็นความผิดต่อกฎหมายอื่นอันไม่เกี่ยวแก่ศาลอากรเพียงอย่างเดียวคือ ในลักษณะเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบทด้วยแล้ว ผู้เขียนเห็นว่ากรณีคงต้องเป็นไปตามหลักในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 ที่จะต้องใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำผิดนั้น ซึ่งพิจารณาได้ดังนี้ คือ หากความผิดตามกฎหมายศาลอากรมีโทษหนักกว่ากฎหมายอื่นการเปรียบเทียบตามกฎหมายศาลอากรย่อมคุ้มครองผู้กระทำผิดมิให้ต้องถูกฟ้องร้องในความผิดนั้นและความผิดตามกฎหมายอื่นอีก แต่หากความผิดตามกฎหมายศาลอากรมีโทษต่ำกว่ากฎหมายอื่นแล้ว การลงโทษผู้กระทำผิดก็ต้องใช้กฎหมายอื่น การเปรียบเทียบตามกฎหมายศาลอากรไม่

อาจกระทำได้ หากมีการเปรียบเทียบไปยอมเป็นการไม่ชอบด้วยหลักกฎหมายดังกล่าว ซึ่งเป็นผลให้คดีอาญาไม่เลิกกัน⁸ และเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดตามกฎหมายที่มีโทษหนักที่สุดได้อีก

ในเรื่องเกี่ยวกับความผิดที่เป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบทซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่สองหน่วยงานขึ้นไปมีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินคดีนั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติ⁸⁻¹ อนุมัติตามมติคณะกรรมการกฤษฎีกา ฝ่ายสังคมและกฎหมายที่เห็นชอบตามมาตรการที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. เสนอ สรุปได้ดังนี้คือ เมื่อมีการจับกุมและ/หรือดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดตามกฎหมายให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่ทำการจับกุมและ/หรือดำเนินคดี ดำเนินการดังนี้

(1) กรณีเจ้าหน้าที่หน่วยงานใดก็ตามที่มีชื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นผู้จับกุมหรือดำเนินคดีตามอำนาจหน้าที่ และกรณีเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นที่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของผู้จับกุมด้วย ก็ให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่ทำการจับกุมรีบแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินคดีทันที และแจ้งประสานงานไปให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมายอื่นนั้นทราบเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

(2) กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จับกุมดำเนินคดีเองหรือได้รับแจ้งจากหน่วยงานอื่นที่ทำการจับกุม ซึ่งการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายที่มีหน่วยงานอื่นเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงอยู่ด้วย ก็ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ (พนักงานสอบสวน) แจ้งประสานงานให้หน่วยงานดังกล่าวทราบทันทีเพื่อจัดส่งเจ้าหน้าที่มาประสานและเสนอแนะข้อกฎหมายในการดำเนินคดีด้วย

⁸ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37

⁸⁻¹ มติคณะรัฐมนตรี ลว. 30 เมษายน 2534 เกี่ยวกับมาตรการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เรื่องเจ้าหน้าที่ไม่ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดทุกตัวบทกฎหมายกรณีมีการกระทำผิดกฎหมายหลายฉบับ ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร.0203/ว.33 ลว 6 พฤษภาคม 2534 (รายละเอียดโปรดดูในภาคผนวก)

ดังนั้น เพื่ออนุวรรตให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2534 และมีให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ กรมสุลกาศกรควรที่จะพิจารณาปรับปรุงหรือแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวได้ เนื่องจากปัญหาดังกล่าวเป็นเพียงปัญหาทางปฏิบัติเท่านั้น

2. เกี่ยวกับการบันทึกข้อเท็จจริงตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสุลกาศกร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497

การกระทำที่เป็นความผิดต่อกฎหมายสุลกาศกร นอกจากจะนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลแล้ว กฎหมายสุลกาศกรได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ ที่จะงดการฟ้องร้องเสียก็ได้ จึงมีความแตกต่างกับการกระทำผิดตามกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งโดยปกติต้องนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลทั้งสิ้น เว้นแต่คดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งมีโทษปรับไม่มากนัก กฎหมายบางฉบับได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เปรียบเทียบได้เหมือนกัน เช่น ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายจราจร เป็นต้น แต่ความผิดตามกฎหมายสุลกาศกรแม้จะกำหนดโทษจำคุก หรือกำหนดโทษปรับไว้สูงเพียงใดก็ตาม พนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้อำนาจงดการฟ้องร้องได้ทั้งนั้น⁹

โดยที่การกระทำผิดต่อกฎหมายสุลกาศกร อาจระงับถึงที่สุดโดยไม่ต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาลก็ได้ ตามที่กล่าวมาแล้ว ฉะนั้น ในทางปฏิบัติพนักงานสุลกาศกรได้ทำหน้าที่สืบสวนและสอบสวนไปพร้อมกันด้วย เพราะได้ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิดพร้อมกันนั้นได้รวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เท่าที่จะทำได้ เกี่ยวกับความผิดนั้น ๆ เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ โดยมีต้องคำนึงถึงว่าจะฟ้องต่อศาลหรือไม่¹⁰

⁹ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, คำบรรยายกฎหมายสุลกาศกร, หน้า 378.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 379.

วิธีการสืบสวน สอบสวน หรือบันทึกการจับกุมได้ยึดหลักประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยคำนึงถึงลักษณะการกระทำผิด ผู้กระทำผิด เจตนาในการกระทำผิด ข้อเท็จจริงหรือหลักฐาน สถานที่เกิดเหตุและของกลาง ใดๆก็ตาม การปฏิบัติการตามกฎหมายศุลกากรได้มีคำสั่งของสำนักนายกรัฐมนตรีกำหนดไว้เป็นพิเศษเกี่ยวกับการบันทึกข้อเท็จจริงตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2497 11

การบันทึกข้อเท็จจริงตามระเบียบการดังกล่าว ถือว่าเป็นการที่เจ้าหน้าที่ศุลกากรได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่ซึ่งกฎหมายศุลกากรกำหนดไว้ แต่ในขณะที่เดียวกันหากจะเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว การบันทึกข้อเท็จจริงตามกฎหมายศุลกากรก็เป็นการทำบันทึก 12 ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นเอง โดยกระทำในฐานะที่เจ้าหน้าที่ศุลกากรเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) ว่า

มาตรา 16 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หมายความว่าถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพัสดี เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อกระทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่จับกุมหรือปราบปราม

11 ระเบียบปฏิบัติการฯ พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 อ้างแล้วในบทที่ 3

12 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (20) "บันทึก" หมายความว่าถึงหนังสือใดที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจัดไว้เป็นหลักฐานในการสอบสวนความผิดอาญา รวมทั้งบันทึกคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษด้วย

การทำงานที่ปฏิบัติตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบังคับให้พนักงานเจ้าหน้าที่
กระทำอย่างใดก็ได้ การค้นในที่รโหฐาน ตามมาตรา 103 บัญญัติว่าให้เจ้าพนักงานผู้ค้น
บันทึกรายละเอียดแห่งการค้น และสิ่งของที่ค้นได้นั้นมีบัญชีรายละเอียดไว้ บันทึกการค้นและ
บัญชีของนั้นให้อ่านให้ผู้ครอบครองสถานที่ บุคคลในครอบครัวผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานฟัง
แล้วแต่กรณี และให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับรองไว้สำหรับของที่ยึดได้ ให้บุคคลดังกล่าวรับรองว่า
ถูกต้อง ถ้าบุคคลดังกล่าวนั้นรับรองหรือไม่ยอมรับรองก็ให้บันทึกไว้

ในส่วนการบันทึกอย่างน้อยต้องให้สมบูรณ์ตามที่กำหนดในมาตรา 9 ที่กำหนดว่า
บันทึกต้องระบุสถานที่ วัน เดือน ปี ที่ทำ นาม และตำแหน่งของเจ้าพนักงานที่ทำ ในกรณีทำ
บันทึกตามถ้อยคำที่บุคคลให้ไว้ เช่น การจดถ้อยคำของพยาน จะต้องปฏิบัติตามมาตรา 11
กล่าวคือ บันทึกนั้นให้เจ้าพนักงานอ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟัง ถ้ามีข้อความแก้ไขทักท้วงหรือเพิ่ม
เติมให้แก้ไขให้ถูกต้อง หรือมิฉะนั้น ให้บันทึกไว้และให้ผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อรับรองว่าถูก
ต้อง ถ้าบุคคลที่ต้องลงลายมือชื่อในบันทึกไม่สามารถหรือยอมลง ให้บันทึกหรือรายงานเหตุนั้นไว้

เนื่องจากบันทึกเป็นเอกสารซึ่งเจ้าพนักงานเป็นผู้ทำ จึงต้องปฏิบัติตามความใน
มาตรา 12 ด้วย กล่าวคือ ต้องเขียนด้วยน้ำหมึก หรือพิมพ์ ถ้ามีผิดที่ใดห้ามมิให้ลบออก ให้
เพียงแต่ขีดฆ่าคำผิดนั้นแล้วเขียนใหม่ เจ้าพนักงานหรือบุคคลผู้แก้ไขเช่นนั้น ต้องลงนามรับรอง
ไว้ที่ข้างกระดาษ

พนักงานตุลาการผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดี ซึ่งจัดทำบันทึกข้อเท็จจริงตาม
ความในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติตุลาการ (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 ซึ่งสำนักนายกรัฐมนตรี
ได้ออกระเบียบปฏิบัติไว้เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2497 นั้น เพื่อให้เป็นแบบสมบูรณ์ที่นำ
แสดงต่อศาลได้ ก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เรื่องการทำงานที่ดังกล่าวนี้ด้วย 13

13 ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, คำอธิบายกฎหมายตุลาการ, หน้า 534.

การกำหนดข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องสงสัยว่ามีความผิด ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 ว่า "ถ้าปรากฏว่าผู้ใดมีสิ่งซึ่งต้องห้ามหรือสิ่งซึ่งมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นสิ่งต้องกักหรือเป็นสิ่งลักลอบหนีศุลกากรไว้ในครอบครอง หรือถือ หรือพาหนะที่ตนได้พบเห็น พนักงานศุลกากรผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีอำนาจบันทึกข้อเท็จจริงที่ตนได้พบเห็น บันทึกนี้ถ้าเสนอต่อศาลในเมืองมีการดำเนินคดี ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นความจริงตามข้อเท็จจริงที่จดแจ้งไว้ในบันทึกนั้น และผู้นั้นได้นำสิ่งนั้นเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือนำเข้ามาโดยการลักลอบหนีศุลกากร แล้วแต่กรณี เว้นแต่พิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น ๆ . . ."

การกำหนดข้อสันนิษฐานเช่นนี้ เป็นการกำหนดขึ้นโดยเฉพาะแก่ความผิดทางด้านศุลกากร เพราะบันทึกข้อเท็จจริงตามความผิดอาญาทั่วไป มิได้มีการตั้งข้อสันนิษฐานเช่นนี้ ตามบทบัญญัตินี้ หมายความว่า หากโรงทัณฑ์พิสูจน์ได้ว่าบุคคลใดมีของดังที่ระบุไว้ และผู้นั้นเป็นผู้มีอำนาจดังที่ระบุไว้ ก็ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ข้อเท็จจริงตามที่บันทึกเป็นความจริง และบุคคลนั้นนำสิ่งนั้นเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือลักลอบหนีศุลกากรและถือเป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าว อย่างไรก็ตามศาลซึ่งโดยปกติเคร่งครัดและเคยชินกับความผิดทางอาญาทั่วไป ซึ่งกำหนดหน้าที่นำสืบแก่โรงทัณฑ์ ดีความว่า ข้อเท็จจริงที่จดแจ้งไว้ในบันทึกตามมาตรา 10 นี้อย่างน้อยจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ประกอบกันเป็นพยานหลักฐานพฤติเหตุแวดล้อมพอจะแสดงได้ว่าผู้ใดมีไว้ในครอบครองนั้น เป็นผู้นำส่งนั้นเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือนำเข้ามาโดยลักลอบหนีศุลกากร จึงจะเข้าข้อสันนิษฐานตามมาตรา 10 นี้ มิฉะนั้นโรงทัณฑ์ต้องเป็นผู้มีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1114 - 1115/2507

มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 กฎหมายมิได้ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ว่าเมื่อปรากฏว่าผู้ใดมีสิ่งต้องห้าม หรือมีสิ่งซึ่งมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นสิ่งต้องกักหรือ เป็นสิ่งลักลอบหนีศุลกากรไว้ในครอบครอง ก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้นั้นได้นำสิ่ง

นั้นเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือนำเข้ามาโดยการลักลอบหนีศุลกากร หากแต่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นความจริงตามข้อเท็จจริงที่จดแจ้งไว้ว่าบันทึกของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้พบเห็น ข้อนี้เป็นข้อสันนิษฐานข้อแรก ส่วนข้อสันนิษฐานว่าผู้ที่มีสิ่งนั้นไว้ในครอบครอง เป็นผู้นำสิ่งนั้นเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือนำเข้ามาเป็นการลักลอบหนีศุลกากรนั้น เป็นเพียงผลที่สืบเนื่องจากข้อสันนิษฐานข้อแรกนั้น เมื่อแปลความหมายดังนี้จึงจะเห็นว่าข้อเท็จจริงที่จดแจ้งลงไว้บันทึกนั้นอย่างน้อยจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ประกอบกันเป็นพยานพหุติ เหตุแวดล้อมพอจะแสดงได้ว่าผู้ที่มีไว้ในครอบครองนั้นเป็นผู้นำสิ่งนั้นเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือนำเข้ามาโดยการลักลอบหนีศุลกากร

บันทึกการดูของกลางว่าได้มีการขายของกลางไปจากร้าน จึงมีลักษณะเป็นเพียงบันทึกดูของกลางในคดีอื่น ๆ ทั่วไป หากได้มีลักษณะเป็นบันทึกอันจะก่อให้เกิดข้อสันนิษฐานของกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2497 (ฉบับที่ 12) ใหม่นั้น เรื่องหน้าที่นำสืบ การวินิจฉัยพยานหลักฐานย่อมเป็นไปตามหลักที่ชี้ทั่วไปแก่คดีอาญาทั้งปวง คือโจทก์ต้องมีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลย และจะลงโทษจำเลยก็ต่อเมื่อพยานหลักฐานพอให้ฟังว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้อง

ข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณแก่ศุลกากร ถึงแม้จะเป็นคนละเรื่องกับหน้าที่นำสืบตามมาตรา 100¹⁴ แต่ก็ยังเป็นประโยชน์แก่ศุลกากรในการดำเนินคดี เพราะตามหลักกฎหมายมีอยู่ว่า ถ้า

14 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 100 บัญญัติว่า "ในการฟ้องร้องคดีอันเกี่ยวข้องกับซึ่งต้องยึดเพราะไม่เสียภาษี ถ้าเพราะเหตุพึงรับโดยประการอื่นก็ดี ถ้าเพื่อยึดเอาค่าปรับตามพระราชบัญญัตินี้ก็ดี ถ้ามีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นว่าค่าภาษีสำหรับของนั้น ๆ ได้ส่งชำระถูกต้องแล้วถ้าหาไม่ ถ้าว่าของนั้น ๆ ได้นำเข้ามาได้จนขึ้นจากเรือ ได้ส่งออกได้บรรทุกลงเรือ ได้ย้ายขนไป ได้เก็บ ได้ขาย ถ้าได้จัดการอย่างอื่นโดยชอบด้วยกฎหมายถ้าหาไม่ ฯลฯ ท่านว่าหน้าที่พิสูจน์ตกอยู่แก่จำเลยทุกคดี" 10

มีข้อสันนิษฐานว่าในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์แต่เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว เช่น ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 10 ดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้บันทึกจะต้องพิสูจน์เพียงว่า ขณะบันทึกผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิ่งของไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ในครอบครองและผู้บันทึกมีอำนาจถูกต้อง ข้อเท็จจริงตามที่เป็นที่บันทึกไว้ อาจใช้เป็นหลักฐานในการดำเนินคดีชั้นศาลได้ ในเบื้องต้นศาลจะต้องยอมรับว่าเป็นความจริง แต่ถ้าจำเลยสามารถนำพยานมาสืบได้ว่าข้อเท็จจริงนั้นไม่ถูกต้อง ข้อสันนิษฐานดังกล่าวก็เป็นอันตกไป แต่ถึงอย่างไรก็พอปิดหน้าที่ของโจทก์ไปได้บ้าง เพราะบันทึกนั้นเป็นยานหลักฐานส่วนหนึ่งที่ต้องนำสืบแล้ว ปัญหาหนักใจของพนักงานเจ้าหน้าที่ศาลากรอยู่ที่ว่าจะต้องนำสืบเพียงใดและสืบอะไรอีกจึงจะไม่ให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง 15

สำหรับปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้เขียนมีความเห็นต่อไปอีกว่า การบันทึกข้อเท็จจริงตามบทบัญญัติมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 นั้น หากมีการนำมาใช้อย่างจริงจังแล้วย่อมเกิดประโยชน์ต่อทางราชการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารงานป้องกันและปราบปรามการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร ซึ่งข้อเท็จจริงตามบันทึกนี้ ถ้าเสนอต่อศาลในเมื่อมีการดำเนินคดี กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นความจริงตามข้อเท็จจริงที่จดแจ้งไว้ในบันทึกนั้น และผู้นั้นได้นำสิ่งนั้นเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือนำเข้าโดยการลักลอบหนีศุลกากร แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น อย่างไรก็ตามหากมีการฟ้องคดีศุลกากรในปัจจุบัน เมื่อพนักงานศุลกากรส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมกับสำนวนที่บันทึกไว้ในเบื้องต้นนั้นจับกุมแก่พนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนผู้ต้องหานั้นใหม่ หรือต้องไปรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ใหม่ทั้งหมดทำให้สิ้นเปลืองเวลาและขั้นตอนดำเนินคดีต้องชะงักไป ซึ่งสำนวนการสอบสวนพนักงานสอบสวนที่ได้ทำขึ้นใหม่นี้ เมื่อนำเสนอพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาล จะไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามกฎหมายศุลกากร เนื่องจากมิใช่เป็นบันทึกข้อเท็จจริงซึ่งกระทำโดยพนักงานตามที่กฎหมายศุลกากรกำหนดไว้ ซึ่งได้แก่ อธิบดี

15 ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, คำอธิบายกฎหมายศุลกากร, หน้า 15.

กรมสุลาการ พนักงานสุลาการผู้ได้รับแต่งตั้ง เป็นพิเศษจากอธิบดี และพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ซึ่งปัญหาดังกล่าวควรที่จะได้มีการเสนอแก้ไขในโอกาสต่อไป

3. เกี่ยวกับการฟ้องร้องคดี ตามมาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติสุลาการ พ.ศ.

2469

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดให้อำนาจการสอบสวน คดีอาญาตกอยู่กับพนักงานฝ่ายปกครองและพนักงานฝ่ายตำรวจ เป็นพนักงานสอบสวน แต่ในทาง ปฏิบัติแล้วทางราชการจะกำหนดให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ย่อยเท่านั้นมีอำนาจทำการสอบสวน คดีอาญา ซึ่งในปัจจุบันได้แก่ พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ และผู้ที่จะเป็นพนักงานสอบสวนได้ ต้องเป็นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรขึ้นไป

ในส่วนของกฎหมายสุลาการนั้น หากพิจารณาตามมาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติ สุลาการ พ.ศ. 2469 บัญญัติว่า "ในคดีใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับสุลาการ พนักงานเจ้าหน้าที่คนใด ซึ่งกระทำการโดยอาศัยอำนาจอธิบดี อาจยื่นฟ้องและทำการฟ้องร้องหรือแก้คดี หรือดำเนินคดี ได้ไม่ว่าในศาลใดศาลหนึ่ง . . ." บทบัญญัติดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่า โดยบทบัญญัติของ กฎหมาย พนักงานสุลาการผู้ได้รับมอบอำนาจจากอธิบดี สามารถดำเนินการฟ้องร้องคดีสุลาการ ได้เอง ไม่ว่าศาลใดศาลหนึ่ง แต่เนื่องจากได้มีประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยการดำเนินคดีโดยมิได้บัญญัติให้พนักงาน เจ้าหน้าที่สุลาการ เป็นพนักงาน สอบสวนด้วย จึงทำให้บทบัญญัติมาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติสุลาการ พ.ศ.2469 มีอาจ นามาใช้บังคับได้ ดังนั้น ในทางปฏิบัติ การฟ้องร้องคดีสุลาการต่อศาล กรมสุลาการจึงต้องส่ง เรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการก่อนทุกครั้ง

เกี่ยวกับการผิดดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 101 แห่งพระราช บัญญัติสุลาการ พ.ศ. 2469 มิได้ถูกยกเลิกไปโดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายฉบับอื่น ๆ แต่ประการใด เพียงแต่กฎหมายมิได้กำหนดให้พนักงานสุลาการ เป็น

พนักงานสอบสวนเท่านั้น จึงเป็นเหตุให้พนักงานสุลการมีอาชญากรรมหรือดำเนินการใด ๆ ตามมาตรา 101 ใต้ ดังนั้นการสอบปากคำของพนักงานเจ้าหน้าที่สุลการ ในกรณีที่มีการกล่าวหาว่า มีการกระทำผิดตามกฎหมายสุลการ จึงเป็นการบันทึกถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา เพื่อประโยชน์ในการทำความตกลงระงับคดี หรือเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีประการอื่น ๆ โดยมิใช่เป็นการสอบสวนแต่ประการใด

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า ปัญหาไม่ควรจะได้มีการแก้ไขโดยให้พนักงานสุลการบางตำแหน่งมีอำนาจสอบสวนคดีที่เป็นความผิดต่อกฎหมายสุลการได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานภายใน และให้ถือว่าเป็นการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยให้พนักงานอัยการเข้ามาควบคุมการสอบสวน เช่น ในต่างประเทศ เมื่อดำเนินการสอบสวนแล้วก็ฟ้องคดีต่อศาลได้เลย โดยไม่ต้องเสนอคดีผ่านพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นพนักงานตำรวจให้สิ้นเปลืองเวลาอันเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายภายในที่จะให้มีการยุติปัญหาคำภายในอย่างรวดเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องผ่านหน่วยงานอื่นให้สิ้นเปลืองเวลา เป็นการตอบสนองต่อการค้าระหว่างประเทศที่ต้องการความรวดเร็ว และการให้พนักงานสุลการมีอำนาจสอบสวนเพื่อให้มาตรา 101 สามารถตอบสนองเจตนารมณ์ของกฎหมายสุลการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั่นเอง แต่ด้วยความบกพร่องของการบริหารงานกระบวนการยุติธรรม ดูเสมือนว่ามีได้บัญญัติไว้และมีดำเนินการทำให้เกิดประโยชน์กับการบริหารงานภายในอย่างจริงจัง

ข. ปัญหาทางปฏิบัติเกี่ยวกับพยานหลักฐาน

การสอบสวนเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ ซึ่งการสอบสวนอาจทำได้

โดยสมบูรณ์โดยไม่ต้องอาศัยการสืบสวนเลย¹⁶ เช่น เมื่อการกระทำผิดนั้นชัดเจนแจ้งต่อหน้าพยานหลายคน และกระทำต่อหน้าพนักงานสอบสวน ทั้งกฎหมายก็ไม่ได้บังคับว่าต้องมีการสืบสวนเสียก่อน จึงจะสอบสวนได้ ในกรณีความคิดเกิดขึ้นแล้ว การสืบสวนย่อมเป็นเครื่องช่วยเจ้าพนักงานในการสอบสวนความผิดนั้น

ในการสอบสวนคดีความผิดต่อกฎหมายศุลกากร ในกรณีที่มีการฟ้องคดีต่อศาล หรือในกรณีที่ต้องหาמיד์ขอให้เปรียบเทียบงดการฟ้องร้อง การสอบสวนต้องกระทำโดยพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียวที่กฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน โดยในปัจจุบันผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน คือ เจ้าพนักงานตำรวจ¹⁷

เจ้าพนักงานตำรวจ เป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เบื้องต้นที่มีบทบาทต่อการดำเนินคดี ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนปฏิบัติอยู่ในกรอบของกฎเกณฑ์หรือของกฎหมาย และเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อย แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานตำรวจมักจะทำงานหลายหน้าที่ กล่าวคือ ทั้งในการให้บริการ การควบคุมสถานการณ์ และการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งลักษณะงานที่กล่าวนี้มีบทบาทที่แตกต่างกันในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องมีความสามารถกระทำกรอย่างใดอย่างหนึ่งให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในส่วนของกรดำเนินคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เจ้าพนักงานตำรวจต้องปฏิบัติโดยธำรงไว้ซึ่งกฎหมายของบ้านเมือง การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและสิทธิเสรีภาพของ

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) บัญญัติว่า "การสืบสวนหมายความถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด"

¹⁷ อมร จันทรสมบูรณ์, "อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้องในขบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย," บทบัญญัติ 30 (2516) : 621.

บุคคลโดยถูกต้องภายใต้หลักความยุติธรรม ด้วยเหตุนี้ สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการใช้วิจารณ์มาตรฐานตัดสินใจใด ๆ ในการดำเนินคดีดังกล่าว คือ สภาพทั่ว ๆ ไปของเจ้าพนักงานตำรวจ เช่น ความรู้ความสามารถ หรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เป็นต้น

อนึ่ง เมื่อได้เกิดการกระทำผิดอาญาขึ้นแล้ว ก็จะต้องมีการปราบปรามโดยการสืบสวน จับกุมและสอบสวนคดี เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ การสอบสวนคดีอาญาจึงเป็นขั้นตอนตามกฎหมายที่สำคัญยิ่ง เพราะหลักฐานต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน จะถูกส่งไปยังอัยการเพื่อพิจารณาว่า ควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาการสืบพยานในศาลก็จะนำพยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนนี้เองไปนำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย ดังนั้น หากการสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้การปราบปรามอาชญากรรมเป็นไปอย่างได้ผล โดยสามารถลงโทษผู้กระทำผิดอย่างรวดเร็ว และเด็ดขาด และในขณะเดียวกันก็เป็น การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย กล่าวคือ ป้องกันมิให้เกิดการจับกุมบุคคลโดยมีพยานหลักฐานไม่เพียงพอ หรือเกิดการจับกุมผิดตัว เพราะการกระทำเช่นนี้ ทำให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกจับอย่างร้ายแรง อยากรก็ตาม ในด้านการดำเนินคดีความผิดต่อกฎหมายศุลกากร ทั้งความผิดที่เกี่ยวกับการลักลอบหลบหนีศุลกากร หรือความผิดเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงอากร ในส่วนของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ยังประสบปัญหาในด้านการรวบรวมพยานหลักฐาน ดังจะได้กล่าวต่อไป

(ก) การรวบรวมพยานหลักฐาน

ในการดำเนินคดีอาญาทั่ว ๆ ไปนั้น การรวบรวมพยานหลักฐานในสำนวนคดีอาญาที่ดี ควรมีการสืบสวนด้วยเสมอ ทั้งนี้เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานให้ครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด ก่อนทำการจับกุมหรือเมื่อมีการจับกุมสอบสวนแล้ว ซึ่งการสืบสวนที่ดีจะช่วยอย่างมากในการหารายละเอียดของพยานหลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนเป็นพิเศษ เช่น คดีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ต้องอาศัยการสืบสวนอย่างละเอียดถี่ถ้วนและเป็นเวลานานพอสมควร จนได้พยานหลักฐานครบถ้วนแล้วจึงจะดำเนินการจับกุมผู้

กระทำผิด ซึ่งจะช่วยป้องกันการจับกุมผิดตัวได้อีกด้วย พยานหลักฐานที่ได้มาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์จากการสืบสวนนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อพนักงานอัยการในการสั่งฟ้องผู้ต้องหา และจะใช้เป็นพยานหลักฐานการพิสูจน์ความผิดของจำเลยในศาลได้เป็นอย่างดี¹⁸

1) พยานเอกสาร

ความผิดทางศุลกากรที่เกี่ยวข้องเอกสารส่วนมากแล้วจะเป็นความผิดฐานหลักเสียศุลกากรโดยการสำแดงเท็จ ซึ่งลักษณะของการกระทำความผิดจะมีความเกี่ยวข้องกับเอกสารทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติพิธีการทางศุลกากร

คำว่า "พิธีการศุลกากร" หมายถึง วิธีการทางศุลกากรซึ่งได้มีการบัญญัติไว้โดยทั่วไปในพระราชบัญญัติศุลกากร เพื่อให้การบริหารการควบคุมการจัดเก็บภาษีศุลกากร การนำเข้าและส่งออกและการควบคุมของต้องห้ามต้องกักตุนอยู่ในกรอบในแนวเดียวกันและเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งเพื่อเป็นมาตรการป้องกันมิให้เกิดช่องโหว่ในการหลีกเลี่ยงบทกฎหมาย ดังนั้นพิธีการศุลกากรจึงเริ่มตั้งแต่การนำเข้าหรือส่งออกจนกระทั่งรับของไปจากอารักขาของศุลกากร หรือส่งของออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วนั่นเองโดยมีพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 เป็นแม่บท¹⁹ ซึ่งเอกสารสำคัญที่ต้องใช้ในการผ่านพิธีการศุลกากร ทั้งในด้านการนำเข้าและ/หรือส่งออก จะได้กล่าวโดยลำดับดังนี้

¹⁸ กุลพล พลวัน, "ปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ," วารสารอัยการ 10 (มิถุนายน 2530) : 20.

¹⁹ พิธีการศุลกากรของประเทศไทย นอกจากปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 แล้ว ยังกระจายอยู่ในพระราชกฤษฎีกา พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวงการคลัง ประกาศกรมศุลกากร และประมวลข้อบังคับกรมศุลกากรอีกด้วย โปรดดูบุญชนะ อัดถากร และพยุ่ง สายัณห์วิถีสิต, ภาษีศุลกากร (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2506), หน้า 120.

1.1 ใบขนสินค้า 20 (Entry) หมายถึง แบบพิมพ์ของทางราชการกรมศุลกากร กำหนดขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายศุลกากร ใบขนสินค้าจะแสดงรายการต่าง ๆ ของสินค้าที่กรมศุลกากรต้องการใช้ เพื่อตรวจสอบและเรียกเก็บภาษีอากร ตลอดจนใช้เป็นหลักฐานในการทาสีติทางศุลกากรด้วย ใบขนสินค้ามีหลายชนิด เนื่องจากมีกฎหมายศุลกากรหลายมาตราที่บัญญัติถึงใบขนสินค้าในลักษณะที่ต่างกันอย่าง อธิปไตยกรมศุลกากร จึงกำหนดแบบของใบขนสินค้าแตกต่างกันออกไปตามแต่ความมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์แห่งการใช้ตามบทบัญญัติของกฎหมาย ดังนี้

ก. ใบขนสินค้าขาเข้า ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ที่บังคับให้ผู้นำของเข้าต้องยื่นใบขนสินค้าโดยถูกต้อง ก่อนที่จะนำของใด ๆ ออกไปจากอารักขาของศุลกากร และต้องยื่นตามแบบและมีคู่ฉบับเป็นจำนวนตามที่อธิบดีต้องการ

ข. ใบขนสินค้าขาออก มาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 กำหนดว่า ก่อนที่จะส่งของใด ๆ ออกนอกราชอาณาจักร ต้องยื่นใบขนสินค้าโดยถูกต้อง และต้องทำใบขนสินค้าขาออกก่อนบรรทุกของลงเรือ เพราะก่อนการย้ายขนสินค้าลงเรือลำใดเพื่อนำไปบรรทุกเรือต่างประเทศอีกทอดหนึ่งนั้น ต้องผ่านการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่เสียก่อน จึงจะบรรทุกลงเรือต่างประเทศได้ และเจ้าหน้าที่จะไม่ตรวจสอบของนั้น หากยังไม่ได้จัดทำใบขนสินค้าขาออก ทั้งนี้เป็นไปตามความในมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ซึ่งบัญญัติว่า "ก่อนจะขนของใด ๆ ลงเรือหรือย้ายขนไปเพื่อบรรทุกลงเรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ให้จัดทำใบขนสินค้าเป็นสองฉบับ มีข้อความต้องกัน ตามที่กำหนดไว้ (ใบแนบ 5) ยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้รับไว้"

---

20 มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 บัญญัติว่า "ก่อนขนของใด ๆ ออกจากเรือลำใดให้ผู้นำของเข้ายื่นใบขนสินค้าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบ และมีคู่ฉบับเป็นจำนวนที่อธิบดีต้องการ"

ค. ใบขนสินค้าชนิดอื่น ๆ

1. ใบขนสินค้าถ่ายลำ เป็นใบขนสินค้าที่ใช้ในการถ่ายลำเสียงถ่ายของออกจากเรือลำหนึ่งลงเรืออีกลำหนึ่ง ตามความในพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 58 โดยไม่ต้องยื่นใบขนสินค้าขาเข้าหรือขาออก กฎหมายศุลกากรมาตรานี้บัญญัติให้ยื่นใบขนสินค้าทำเป็นสองฉบับ มีข้อความต้องกันตามแบบใบแนบที่กำหนด (ใบแนบ 9) ²¹

2. ใบขนสินค้าชายฝั่ง เป็นใบขนสินค้าที่ยื่นตามความในมาตรา 67 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ใช้สำหรับของที่ส่งไปตามชายฝั่งและบรรทุกลงในเรือลำใดซึ่งจะไปหรืออาจจะไปตามชายฝั่งก่อนแล้ว จึงเลยไปภาคต่างประเทศ เรียกว่า ใบแนบ 10 ใบขนสินค้าชายฝั่งนี้ เรียกว่า "บัญชีสินค้าตามแบบพิมพ์ที่กำหนด (ใบแนบ 10)" ไม่ได้เรียกใบขนสินค้า แต่กรมศุลกากรถือว่าเป็นใบขนสินค้าประเภทหนึ่งเพราะเป็นเอกสารที่เข้าประโยชน์เช่นเดียวกับใบขนสินค้า ²²

21 มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 บัญญัติว่า "การลำเสียงถ่ายของจากเรือลำหนึ่งลงเรืออีกลำหนึ่งนั้น จะพึงอนุญาตให้ทำได้อีกเมื่อบุคคลผู้ได้รับอำนาจทำการถ่ายของเช่นว่านี้ได้ยื่นใบขนสินค้าทำเป็นสองฉบับ มีข้อความต้องกันตามแบบที่กำหนดไว้ (ใบแนบ 9) แต่ห้ามมิให้ทำการลำเสียงถ่ายของเช่นนี้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตและมีพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรกำกับอยู่ด้วย"

22 มาตรา 67 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 บัญญัติว่า "ก่อนที่จะบรรทุกลงในเรือซึ่งตั้งใจจะส่งไปตามชายฝั่ง ลงในเรือลำใดที่ส่งไป หรืออาจจะไปตามชายฝั่งก่อน แล้วจึงเลยไปยังภาคต่างประเทศนั้น ให้ยื่นบัญชีสินค้าตามแบบที่กำหนดไว้ (ใบแนบ 10) และถ้ามีค่าภาษีจะพึงต้องเสียในการส่งของนั้น ๆ ออกท่าเรือ ก็ต้องวางเงินค่าภาษีไว้ลงเต็มจำนวน ณ ท่าที่ได้รับใบปล่อยเรือ เงินที่วางไว้นี้ อาจคืนให้เมื่อได้ยื่นใบรับรองอันถูกต้องของเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ (ใบแนบ 10 (ก)) ภายในสองเดือนนับแต่วันที่ได้รับใบปล่อยเรือ อันแสดงว่าของนั้นได้ขนขึ้นภายในพระราชอาณาเขต"

3. ใบขนสินค้าทัณฑ์บน กฎหมายมิได้กำหนดแบบเป็นแบบตามกฎหมายศุลกากรอย่างใบขนสินค้าชนิดอื่น ๆ ข้างต้น แต่ถือเป็นใบขนสินค้าเพราะใช้เป็นหลักฐานว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ได้อนุญาตให้ทำการได้ตามความในมาตรา 87 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "เมื่อได้ยื่นใบขนสินค้าและได้ขนของขึ้นเพื่อเก็บในคลังสินค้าทัณฑ์บน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จตรายละเอียดแห่งของนั้นไว้ . . ."

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันอธิบดีกรมศุลกากรได้มีคำสั่งทั่วไปกรมศุลกากรที่ 45/2534 จำแนกชนิดและประเภทของใบขนสินค้าทั้งหมด โดยใช้หลักเกณฑ์กำหนดเป็นรหัส เลขที่ใบขนสินค้า เพื่อให้เกิดความสะดวกในการติดตามใบขนสินค้า ตลอดจนการเก็บข้อมูลทางสถิติ ให้เป็นไปโดยถูกต้องและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งจากการที่ได้ออกคำสั่งนี้มา พอสรุปได้ว่าปัจจุบันนี้มีใบขนสินค้าทั้งหมด 10 ชนิด หรือประเภทด้วยกัน ดังนี้

- ใบขนสินค้าขาเข้าทั่วไป
- ใบขนสินค้าขาออกของส่วนบุคคลและเอกสิทธิ์
- ใบขนสินค้าขาออกทั่วไป
- ใบขนสินค้าขาออกขอคืนอากรตาม 19 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482
- ใบขนสินค้าขาออกประเภทผู้ส่งออกระดับพิเศษ
- ใบขนสินค้าขาออกประเภทส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม
- ใบขนสินค้าขาออกพิเศษ
- ใบขนสินค้าขาเข้าพิเศษหรือแบบसानแดงขาเข้าพิเศษ
- ใบขนสินค้าถ่ายลำ
- ใบขนสินค้าผ่านแดน

1.2 บัญชีราคาสินค้า (Invoice) หมายถึง เอกสารที่แจ้งรายการสินค้า²³ ซึ่งซื้อขายกันมาให้ผู้ซื้อทราบและถือเป็นเอกสารที่สำคัญที่สุดในการจัดเก็บภาษีอากร บัญชีราคาสินค้าต้องเป็นต้นฉบับรายการที่แสดงต้องสมบูรณ์ตามหลักการค้าสากล กล่าวคือ ต้องมีรายการเกี่ยวกับประเทศที่ซื้อ ประเทศที่ส่ง เมืองกำเนิดสินค้า ข้อความที่แสดงว่าซื้อขายกันเสร็จเด็ดขาดหรือไม่ ราคาต่อหน่วยมีการซื้อขายเป็นเงินสกุลใด รวมราคาเป็นเงินเท่าใด ราคาที่ขายเป็นราคาที่ขายรวมค่าระวางบรรทุก (Freight) หรือค่าประกันภัย (Insurance) หรือไม่ มีส่วนลดหรือสิทธิพิเศษอะไรบ้าง รายละเอียดเกี่ยวกับชนิด คุณภาพ และปริมาณของของ เครื่องหมาย เลขหมาย หีบห่อและต้องมีลายมือชื่อผู้ส่งของในต่างประเทศรับรองความถูกต้องของบัญชีราคาสินค้าด้วย ราคาที่นิยมสำแดงในบัญชีราคาสินค้าโดยทั่วไปมีอยู่ 2 ชนิด²⁴ คือ

ก) ราคา C.I.F. ได้แก่ ราคาสินค้ารวมค่าประกันภัยและค่าระวางบรรทุกจนถึงท่าเรือผู้ซื้อ ค่าระวางบรรทุก (Freight) ทางท่าอากาศยานจะมีมูลค่าสูงกว่าค่าระวางบรรทุกทางเรือ เป็นเหตุให้ราคา C.I.F. สูงขึ้นไปด้วย ทำให้เกิดปัญหาสำหรับของใช้ส่วนตัว

23 ประมวลระเบียบปฏิบัติศุลกากร พ.ศ. 2530 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2533) หมวด 6 ข้อ 06 03 12 กำหนดให้ของบางประเภทได้รับการผ่อนผันไม่ต้องเรียกบัญชีราคาสินค้าหรือเอกสารอย่างอื่นก็ได้ คือ

- ก. ของที่บุคคลธรรมดาเข้ามาในปริมาณไม่มากนัก และมีเข้ามาเข้าเพื่อการค้า
- ข. ของตัวอย่างที่นำเข้าทางไปรษณีย์ และฝากส่งประเภทตัวอย่างสินค้า
- ค. ของที่ปล่อยได้โดยไม่ต้องตรวจ

24 ราคาที่ซื้อขายกันในระบบการค้าสากล ยังมีอีกหลายประเภท เช่น ราคา C & F เป็นต้น โปรดดูรายละเอียดใน สุชาบัติ สัตตบุษย์, กฎหมายเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงธน, 2522), หน้า 31 - 49.

(Personal Effect) ของขวัญ (Gift) ของตัวอย่าง (Sample) ที่นำเข้าทางอากาศยานซึ่งปกติไม่มีมูลค่าทางการค้า มีราคาสูงเกินกว่าความเป็นจริงในทางปฏิบัติเมื่อได้มีการพิสูจน์ให้เห็นที่พออาจว่า นำของเข้าทางอากาศยานเป็นของใช้ส่วนตัว ของขวัญ ของตัวอย่างจริง กรมศุลกากรก็จะผ่อนผันให้ใช้ค่าธรรมเนียมบรรทุกทางเรือแทน 25

ข) ราคา F.O.B. หมายถึง ราคาของสินค้า รวมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จนถึงเวลาที่สินค้าถูกนำมาถึง ณ ท่าเรือที่จะส่งออกจากประเทศผู้ส่ง แต่ไม่รวมค่าธรรมเนียมและค่าประกันภัยในการส่งสินค้ามายังที่อยู่ของผู้ซื้อในต่างประเทศ ผู้ซื้อในต่างประเทศจึงต้องเป็นผู้ชำระค่าขนส่งและค่าประกันภัยเอง

การซื้อขายขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายว่า จะซื้อในราคา C.I.F. หรือ F.O.B. เพราะก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบอยู่ไม่น้อย ประเทศที่เจริญแล้ว เช่น ประเทศในยุโรป และประเทศญี่ปุ่นนิยมซื้อขายในราคา C.I.F. เพราะมีนโยบายผูกมัดให้ผู้ซื้อต้องใช้บริการของตน ในด้านผู้ซื้อก็พยายามต่อรองในส่วนที่ตนคิดว่าจะได้ประโยชน์เช่นกัน สำหรับในทางปฏิบัติและเป็นที่ยอมรับในประเทศไทย ถ้าหากเป็นราคาที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้ามักจะใช้ราคา C.I.F. ณ ท่าหรือด่านที่มีการนำเข้า แต่ถ้าหากเป็นการส่งออกมักจะใช้ราคา F.O.B. ณ ท่าหรือด่านที่มีการส่งออกเหมือนกัน

สำหรับระเบียบของกรมศุลกากรจะถือราคา C.I.F. ณ ท่าหรือที่ที่นำเข้าเป็นเกณฑ์ประเมินราคาอากร ฉะนั้น ถ้าหากบัญชีราคาสินค้าแสดงเป็น F.O.B. ผู้นำเข้าจะต้องเพิ่มค่าขนส่งและค่าประกันภัยตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดลงในราคาสินค้าด้วย ส่วนการส่งออกนั้น ก็มีลักษณะเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีราคาแสดงไว้ในบัญชีราคาสินค้าอยู่แล้ว กรมศุลกากรก็ไม่จำเป็นต้องถือเอาราคาดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์ประเมินค่าอากรเสมอไป เพราะ

25 คำวินิจฉัย พิธีการศุลกากร ที่ 1/2508.

ราคามันจะขึ้นราคานั้น อาจจะมีราคาแท้จริงในท้องตลาดก็ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ซื้อและผู้ขายมีความผูกพันกันเป็นพิเศษ เช่น การซื้อขายกันมานานปี หรือซื้อมากกว่าปกติ ลักษณะเช่นนี้อาจมีการซื้อขายกันในราคาที่ถูกลงกว่าปกติทั่วไป ดังนั้น ถ้าหากกรมศุลกากรไม่พอใจราคาตามบัญชีราคาสินค้า ก็อาจเรียกเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อพิจารณาราคาอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งอาจมีการประเมินเพิ่มเพื่อให้เท่ากับราคาแท้จริงในท้องตลาด เพื่อจัดเก็บภาษีให้ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้เป็นไปตามความในมาตรา 114, 115 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ซึ่งให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่เรียกเอกสารอื่นใดเพิ่มเติมในกรณีที่ไม่มียุทธวิธีราคาสินค้าหรือมีเหตุอันพึงสงสัยว่าราคาที่สำแดงในบัญชีราคาสินค้าต่ำกว่าปกติ เอกสารดังกล่าวอาจเป็นเอกสารที่ใช้ติดต่อกันในทางการค้าหรือเกี่ยวข้องกับภาระนำเข้าส่งออก เช่น เอกสารของธนาคาร บริษัท ประกันภัย บริษัทตัวแทนเรือ เป็นต้น

1.3 บัญชีสินค้าสำหรับเรือ (Manifest) กรมศุลกากรต้องเรียกให้ตัวแทนเรือยื่นบัญชีสินค้าสำหรับเรือขณะรายงานเรือเข้า เพื่อทราบถึงสภาพของขณะนำเข้า และจะต้องถูกต้องตรงกันกับที่สำแดงในใบขนสินค้า ตามความในมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ส่วนของส่งออกนั้น นายเรือหรือตัวแทนเรือจะต้องยื่นบัญชีสินค้าสำหรับเรือ รวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับชนิดสินค้าที่จะส่งไปไหน จำนวนที่บ่อ เครื่องหมาย ชื่อผู้ส่งของออก เป็นต้น ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติพิธีการศุลกากรที่สำคัญประการหนึ่งด้วย

1.4 ใบตราส่งสินค้า ถ้าหากเป็นการนำเข้าหรือส่งออกทางเรือ เรียกว่า Bill of Lading และเรียกว่า Airway Bill ถ้าหากเป็นการนำเข้าหรือส่งออกทางอากาศยาน ใบตราส่งสินค้าแต่ละฉบับก็คือรายการในบัญชีสินค้าสำหรับเรือซึ่งแสดงรายการบรรทุกของลงเรือตามลำดับท่า และลำดับเวลาที่บรรทุกนั่นเอง การเรียกให้ยื่นใบตราส่งสินค้า ก็เพื่อชี้แทนบัญชีสินค้าสำหรับเรือเพื่อใช้ในการตรวจสอบให้ตรงกันกับใบขนสินค้าเป็นสำคัญ

1.5 ใบอนุญาตในการนำเข้าหรือส่งออก สำหรับสินค้าบางประเภทที่จะนำเข้าหรือส่งออกได้ก็ต่อเมื่อได้ผ่านเงื่อนไขบางประการ เช่น การได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในทางศุลกากรเรียกสินค้าประเภทนี้ว่า "ของต้องจำกัด" หรือ "ของต้องกักต" เช่น การนำเข้าอาหารและยาเข้ามาต้องมีใบอนุญาต ของกระทรวงสาธารณสุข การนำเข้ารถยนต์เข้ามาต้องมีใบอนุญาตของกระทรวงพาณิชย์ การนำเข้าอุปกรณ์เข้ามาต้องมีใบอนุญาตของกรมตำรวจ เป็นต้น ซึ่งในการนำเข้าต้องแสดงใบอนุญาตการนำเข้าประกอบการยื่นใบขนสินค้าขาเข้า และการส่งออกของต้องจำกัดก็มีลักษณะทางนองเดียวกัน เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้ตรวจสอบเอกสารก่อนที่จะได้ตรวจปล่อยต่อไป

ความคิดเกี่ยวกับกิจการศุลกากรไม่ว่าจะเป็นลักษณะของการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงศุลกากร หรือการสำแดงเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงอากรศุลกากร ย่อมเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ราชการและผลประโยชน์อันใหญ่หลวงของรัฐ ผู้ประกอบอาชญากรรมย่อมอาศัยเอกสารดังที่กล่าวมาข้างต้นในการกระทำความผิด ซึ่งเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อนในการป้องกันและปราบปราม จึงต้องใช้พนักงานสอบสวนที่มีความรู้ ความชำนาญทำการสอบสวน สัมภาษณ์ความสามารถของพนักงานสอบสวนท้องถิ่น ยากที่จะดำเนินการสอบสวนประเภทนี้ พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับความผิดฐานลักลอบหรือหลีกเลี่ยงศุลกากรยังไม่พอ เป็นต้นว่าการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับพิธีการศุลกากรโดยการสำแดงเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงอากร ลักษณะของการกระทำความผิดจะมีความเกี่ยวข้องกับเอกสารทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติพิธีการศุลกากรดังที่กล่าวมาแล้ว เช่น บัญชีราคาสินค้า (Invoice) ใบตราส่งสินค้า (Bill of Lading or Air way Bill) แบบธุรกิจต่างประเทศ (ร.ต.1 และ ร.ต.2) หรือกรมธรรม์ประกันภัย (Insurande Policy) เป็นต้น การที่จะเข้าใจลักษณะของการกระทำความผิดดังกล่าวได้อย่างลึกซึ้ง พนักงานสอบสวนจะต้องมีความรู้ทางพิธีการศุลกากรและเอกสารทางการค้าเป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนมากมีความรู้ทางพิธีการศุลกากรและเอกสารทางการค้ายังไม่เพียงพอ ซึ่งในการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดทางเศรษฐกิจนั้น พนักงานสอบสวนต้องท้ออย่างต่อเนือง และต้องมีความรู้ความชำนาญเป็นอย่างมากในเรื่องของ

การเงินการบัญชี ทั้งนี้เพราะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีกลไกในการประกอบอาชญากรรมที่
 แยกย่อย และมีวิธีการแบ่งหน้าที่กันทำเป็นองค์กร ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงต้องมีความรู้ความ
 สามารถและมีความชำนาญด้านต่าง ๆ นี้ เพื่อจะได้รับมือกับปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่
 กำลังเป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้ 26

2) พยานวัตถุ

กฎหมายศุลกากรเป็นกฎหมายมหาชนที่เก่าแก่ที่สุดฉบับหนึ่งของประ
 เทศไทย เพราะมีการบังคับใช้ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย จนกระทั่งปัจจุบันมีกฎหมายศุลกากรใช้
 บังคับอยู่รวม 16 ฉบับ ซึ่งฉบับแรกและถือเป็นฉบับที่สำคัญที่สุด คือ พระราชบัญญัติศุลกากร
 พุทธศักราช 2469 โดยต่อมาได้แก้ไขซึ่งแบ่งออกเป็นพระราชบัญญัติศุลกากรแก้ไขเพิ่มเติม และ
 ประกาศคณะปฏิวัติ ซึ่งกฎหมายว่าด้วยศุลกากรฉบับต่าง ๆ เหล่านี้ได้บัญญัติถึงของหรือสินค้าที่นำ
 เข้าและส่งออกไปนอกราชอาณาจักรเป็นหลักสำคัญโดยได้บัญญัติถึงกฎเกณฑ์ในการนำเข้าและส่ง
 ออก การกำหนดราคา อัตราภาษี ตลอดจนวิธีปฏิบัติ และอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเกี่ยวกับ
 ของนั้น ทั้งในกรณีที่มีการนำเข้าหรือส่งออกตามปกติและในกรณีที่มีการนำเข้าหรือส่งออกโดย
 ผ่าฝืนกฎหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงภาษีหรือข้อห้าม ข้อกีดกัน สิ่งของหรือสินค้าที่มีการนำเข้าหรือส่ง
 ออกโดยผิดกฎหมายนี้เองที่กฎหมายได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานยึดมาเป็นของกลางในคดีศุลกากรเพื่อ
 นำมาเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยหรือผู้ต้องหาที่กระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากร

26 แสวง ชีระสวัสดิ์ และคณะ, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อ
 เสนอเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย, (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรม
 การวิชาการนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530), หน้า 29 - 32.

กฎหมายเกี่ยวกับการตกอยู่ในสภาพของกลาง

สิ่งของหรือสินค้าที่นำเข้ามาหรือส่งออกอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นความผิดและอยู่ในเกณฑ์ ถูกยึดไว้เป็นของกลาง เรื่องนี้เมื่อพิเคราะห์ดูจากกฎหมายว่าด้วยศุลกากรแล้ว เห็นว่าพระราช บัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 24 วรรคแรก บัญญัติว่า "สิ่งใด ๆ อันจะพึงต้องปฏิบัติตาม พระราชบัญญัตินี้ พนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจยึดในเวลาใด ๆ และ ณ ที่ใด ๆ ก็ได้" 27

เมื่อพิจารณาเหตุแห่งการริบตามที่กล่าวแล้ว อาจพิเคราะห์ได้ว่าเหตุเช่นว่านั้น คือ ลักษณะความผิดที่พระราชบัญญัติศุลกากรได้บัญญัติห้ามไว้นั่นเอง ซึ่งความผิดตามพระราชบัญญัติ ศุลกากร อาจจำแนกเป็นลักษณะที่สำคัญเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับของกลาง ซึ่งถือเป็นพยานวัตถุ อย่างหนึ่งในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ดังนี้

1) ความผิดฐานลักลอบและหลีกเลี่ยง

1.1 ความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 27

เนื่องจากมาตรา 27 ดังกล่าวนี้นี้ กฎหมายได้บัญญัติลักษณะแห่งการกระทำ ที่ถือว่าเป็นความผิดไว้อย่างกว้างขวาง และแต่ละลักษณะก็มีองค์ประกอบความผิดอยู่ในตัวเอง ดังนั้น จึงเป็นการยากที่จะระบุชื่อการกระทำตามมาตรา 27 ลงไปอย่างเฉพาะเจาะจง ว่าเป็นความผิดฐานใดโดยเฉพาะ

---

27 ในปัญหาที่ว่า สิ่งที่จะต้องริบนั้น คือ สิ่งของประเภทใดบ้างนั้น กฎหมายศุลกากรได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับของที่จะต้องริบอยู่หลายมาตรา ซึ่งได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 โปรดดูเชิง อรรถที่ 58

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตัวบทในมาตรา 27 แล้ว อาจแยกฐานความผิดได้ 7 ลักษณะ คือ

1.1.1 นำเรือพาของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องกักตุนหรือของต้องห้ามหรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง เข้ามาในราชอาณาจักร หรือส่งหรือพาของ เช่นว่านั้นออกไปนอกราชอาณาจักร

1.1.2 ช่วยเหลือด้วยประการใด ๆ ในการนำของ เช่นว่านั้นเข้ามาหรือส่งออก

1.1.3 ย้าย ถอน หรือช่วยเหลือให้ย้าย ถอนไปซึ่งของดังกล่าวจากเรือกำปั่น ท่าเทียบเรือ โรงเก็บสินค้า คลังสินค้า ที่มั่นคง หรือโรงเก็บของโดยมิได้รับอนุญาต

1.1.4 ให้ความช่วยเหลือ คุ้ม หรือซ่อนของ เช่นว่านั้น หรือยอมหรือจัดให้ผู้อื่นทำการ เช่นว่านั้น

1.1.5 เกี่ยวข้องด้วยประการใด ๆ ในการขนหรือย้าย ถอน หรือกระทำอย่างใดแก่ของ เช่นว่านั้น

1.1.6 เกี่ยวข้องด้วยประการใด ๆ ในการหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียค่าภาษีศุลกากร

1.1.7 เกี่ยวข้องด้วยประการใด ๆ ในการหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงกฎหมายและข้อจำกัดใด ๆ อันเกี่ยวแก่การนำเข้าส่งออก ขนของขึ้น เก็บของในคลังสินค้า และการส่งมอบของ โดยเจตนาถือค่าภาษีของรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะต้องเสียสำหรับของนั้น ๆ

ในทางปฏิบัติ กรมศุลกากรและเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติภารกิจทั้งฝ่ายปราบปรามและฝ่ายกฎหมาย จึงเรียกลักษณะแห่งการกระทำตามมาตรา 27 นี้ว่า ความผิดฐานลักลอบและหลีกเลี่ยงอากร ซึ่งของลักลอบและหลีกเลี่ยงหนีศุลกากรนี้เองที่พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 มาตรา 17 ได้บัญญัติให้รับไว้เสียสิ้น ฉะนั้น จึงปรากฏว่าของอันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 27 เจ้าพนักงานได้ยึดมาเป็นของกลางและเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีศุลกากรอย่างมากทุก ๆ ปี ของที่เรียกว่าลักลอบและหลีกเลี่ยงตามมาตรา 27 คือ ของดังต่อไปนี้

(ก) ของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี ของดังกล่าวนี้คือของที่มีรายชื่อระบุไว้ในกฎหมายพิกัด อัตราศุลกากรว่าจะต้องเสียค่าภาษีในการนำเข้าหรือส่งออกป็นนอกราชอาณาจักร แต่ให้นำเข้า มาหรือส่งออกป็นโดยมิได้เสียค่าภาษีตามข้อบังคับของกฎหมาย

(ข) ของต้องห้าม ได้แก่ ของที่กฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากรได้บัญญัติห้ามเด็ดขาด มิให้นำเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งออกป็นนอกราชอาณาจักร เช่น วัตถุลามก อาหารปลอม หรือยาปลอม เป็นต้น การที่จะทราบว่าเป็น ของต้องห้ามหรือไม่นั้น กฎหมายศุลกากรมิได้บัญญัติไว้โดยตรง ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษา จากกฎหมายฉบับอื่น ๆ อันเกี่ยวข้องกับการศุลกากรด้วย

(ค) ของต้องกักต ค่าว่า กักตหรือจำกัด คือ ค่าว่า ๆ เดียวกันในพระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2469 ใช้ค่าว่า "จำกัด" ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Restricted" แต่ต่อ มาทางราชการได้นำค่าว่า "จำกัด" มาใช้ในสัญญาระหว่างประเทศซึ่งภาษาอังกฤษใช้ค่าว่า "Limited" ฉะนั้น เพื่อไม่ให้สับสน กรมศุลกากรจึงเปลี่ยนมาเรียกของดังกล่าวว่า "ของ ต้องกักต" ดังเช่น พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 มาตรา 10 ใช้ค่าว่า "ต้องกักต" ซึ่งหมายถึงของที่นำเข้าหรือส่งออกป็นนอกราชอาณาจักรได้ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติ ตามเงื่อนไขหรือข้อบังคับของกฎหมายแล้ว เช่น การส่งสินค้าบางอย่างออกหรือนำสินค้าบาง อย่างเข้ามาในราชอาณาจักร ผู้ส่งออกหรือผู้นำเข้าแล้วแต่กรณี จะต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมายที่ว่าด้วยการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งของชนิดนั้นเสียก่อน หากนำเข้าหรือส่งออกป็นโดยมิได้รับอนุญาตของนั้นก็จะต้องถูกยึดไว้เป็นหลักฐานในการ ดำเนินคดี หรืออาชญากริบเพื่อตกเป็นของแผ่นดินแล้วแต่กรณีต่อไป

(ง) ของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง วัตถุปกติของที่นำเข้าหรือส่งออกป็น นอกราชอาณาจักรไม่ว่าของนั้นจะต้องเสียภาษีหรือไม่ก็ตาม จะต้องนำมาผ่านหรือแจ้งต่อเจ้า พนักงานศุลกากรเพื่อรับทราบหรือทำการตรวจสอบ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางสถิติ และป้องกันการ ลักลอบหรือการหลีกเลี่ยงนาของอื่นมาปะปน ฉะนั้นเพื่อความรัดกุมในการปฏิบัติงานของ

พนักงานสุลการ กฎหมายสุลการจึงกำหนดทางอนุมัติขึ้นมา 28 โดยบังคับให้ของทุกชนิดที่นำเข้ามาหรือส่งออกจะต้องผ่านทางอนุมัติเพื่อให้พนักงานสุลการตรวจเสมอ แม้ว่าของนั้นจะไม่เสียอากรหรือมีเอกสิทธิ์ได้รับยกเว้นอากรก็ตาม หากผู้ใดนำเข้าหรือออกนอกทางอนุมัติก็อาจมีความผิดและของนั้นย่อมถูกยึดฐานไม่ผ่านสุลการโดยถูกต้องได้ เรื่องนี้ศาลอุทธรณ์เคยวินิจฉัยไว้ตามคดีหมายเลขแดงที่ 1726/2480 คดีนี้ปรากฏว่าจำเลยนำเข้าไม้แสมและไม้พังกาบรทุกเรือส่งออกนอกราชอาณาจักรโดยไม่ผ่านสุลการ ทั้ง ๆ ที่ของนั้นไม่ต้องเสียอากรขาออกในขณะนั้น ก็ถือว่าจำเลยนำเข้าหรือพาของที่ไม่ผ่านสุลการโดยถูกต้องออกนอกราชอาณาจักร

นอกจากความผิดตามมาตรา 27 จะบัญญัติลักษณะแห่งการกระทำผิดไว้โดยเฉพาะแล้ว ยังมีการกระทำความผิดในบางลักษณะที่ให้นับบทบัญญัติมาตรา 27 มาใช้บังคับ 29 และในบางลักษณะให้นับโทษตามมาตรา 27 มาใช้บังคับ 30

---

28 พระราชบัญญัติสุลการ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480 มาตรา 5 "ห้ามมิให้ผู้ใดขนส่งของหรือพยายามขนส่งของผ่านเขตแดนทางบกเข้าในหรือออกนอกราชอาณาจักร หรือตั้งแต่เขตแดนทางบกมายังด่านสุลการหรือจากด่านสุลการไปยังเขตแดนนั้น ตามทางใด ๆ นอกจากทางอนุมัติหรือในเวลาใด ๆ นอกจากเวลาที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา การขนส่งของตามทางอนุมัติในเวลาอื่นนอกจากที่กำหนดตามวรรคก่อนนั้น จะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากอธิบดีหรือผู้แทน และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขซึ่งอธิบดีกำหนดขึ้นไว้เป็นพิเศษโดยเฉพาะ

29 พระราชบัญญัติสุลการ พุทธศักราช 2469 มาตรา 36 และมาตรา 96

30 พระราชบัญญัติสุลการ พุทธศักราช 2469 มาตรา 31 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสุลการ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480

ข้อสังเกตประการหนึ่ง สำหรับของกลางที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 มาตรา 31 "ของที่ต้องเสียค่าภาษีหรือที่ต้องจำกัดหรือต้องห้ามนั้น ผู้ใดนำ หรือยอมให้ผู้อื่นนำ หรือเกี่ยวข้องในการนำลงในหรือออกจากเรือลำใดในทะเลหรือในแม่น้ำลำ คลอง ซึ่งอาจเป็นทางแก่การนำประเภทรายได้ของแผ่นดินก็ดี การหลีกเลี่ยงข้อจำกัดหรือข้อ ห้ามก็ดี ท่านว่าผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27" ก็คือตามบทบัญญัติดังกล่าวเฉพาะผู้กระทำความผิดเท่านั้นที่ต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 ส่วนโทษริบของ กลางมาตรานี้มิได้บัญญัติไว้ด้วย จึงทำให้เกิดปัญหาว่าของที่เป็นความผิดตามมาตรานี้ จะริบได้ หรือไม่ หรือเจ้าหน้าที่เพียงแต่ยึดไว้ในฐานะ เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้อง หาหรือจำเลยเท่านั้น

สำหรับปัญหาดังกล่าว หากพิจารณาเพียงผิวเผินแล้ว อาจคิดไปได้ว่าของอันเป็น ความผิดตามมาตรา 31 นี้ ย่อมริบได้โดยนิตินามตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 มาใช้บังคับ เพราะกั้นเมื่อผู้กระทำความผิดกฎหมายยังบัญญัติโทษไว้หนักเท่ามาตรา 27 แล้ว เหตุฉนั้นของที่เป็นความผิดกลับไม่ต้องโทษริบซึ่งในปัญหาดังกล่าวนี้ผู้เขียนมีความเห็นตนเอง เดียวกับนักกฎหมายบางท่าน³¹ ซึ่งเห็นว่าของที่เป็นความผิดตามมาตรา 31 นี้ ศาลจะริบ ไม้ได้และเมื่อริบไม้ได้เจ้าพนักงานก็จะยึดไว้ไม้ได้เช่นกัน ทั้งนี้เพราะ

ก) ข้อความในมาตรา 31 กล่าวว่า "ของที่ต้องเสียภาษี . . . ซึ่งอาจเป็น ทางแก่การนำประเภทรายได้ของแผ่นดินก็ดี . . ." ส่วนข้อความในมาตรา 27 บัญญัติว่า "ของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี . . . โดยเจตนาจะนำค่าภาษีของรัฐบาล . . ." จะเห็นว่า ถ้อย คำที่ใช้ในสองมาตรานี้ต่างกันมาตรา 31 นี้ มุ่งประสงค์ที่จะปราบ คือ ป้องกันการลักลอบ หรือหลีกเลี่ยงอากรอันเกิดขึ้นได้ แต่มาตรา 27 เป็นการปราบปรามการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นแล้ว หรือกำลังเกิด

³¹ เอนก อรรถนาลัย, ของกลางในคดีศุลกากร, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ข) เมื่อความผิดตามมาตรา 31 กับมาตรา 27 เป็นคนละประเด็นกันและการริบตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 ก็บัญญัติให้รับเฉพาะของอันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 27 เท่านั้น ฉะนั้น บทบัญญัติว่าด้วยการริบตามมาตรา 17 จึงไม่อาจคลุมไปถึงของที่เป็นความผิดตามมาตรา 31 ได้ เว้นแต่จะตามที่มีบัญญัติได้ในมาตรา 31 จะเข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 27 ด้วย

ค) มาตรา 31 มิได้บัญญัติให้รับของที่เป็นความผิดไว้ ซึ่งถ้าหากว่าผู้ร่างกฎหมายมีเจตนาบังคับจะให้รับของไว้ด้วย ก็น่าจะบัญญัติถึงการรับไว้เสียในมาตรา 31 หรือมีฉันทิน่าจะกำหนดในมาตรา 27 มาใช้บังคับโดยตรงเสียเลยก็ได้

2) ความผิดฐานสาบแดงเท็จ

ในกฎหมายศาลการ นอกจากความผิดเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงหรือลักลอบหนีศาลการซึ่งเป็นลักษณะความผิดที่สำคัญและมีการกระทำผิดลักษณะดังกล่าวมาแล้ว ความผิดอีกลักษณะหนึ่งซึ่งผู้กระทำผิดอาศัยความรู้ความชำนาญเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพในการประกอบอาชญากรรมก็คือ ความผิดฐานสาบแดงเท็จตามพระราชบัญญัติศาลการ พุทธศักราช 2469 มาตรา 99³² กฎหมายมาตรานี้ได้บัญญัติถึงความผิดและโทษของผู้กระทำผิดไว้เท่า

32 มาตรา 99 "ผู้ใดกระทำหรือจัดหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำ หรือยื่นหรือจัดให้ยื่นซึ่งใบขนสินค้า คาสานแดง ใบรับรอง บันทึกเรื่องราว หรือตราสารอย่างอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้ หรืออันพระราชบัญญัตินี้บังคับให้กระทำนั้น เป็นความไม่บริสุทธิ์ก็ดี หรือเป็นความชักพาให้หลงผิดในรายการใด ๆ ก็ดี หรือถ้าผู้ใดซึ่งพระราชบัญญัติบังคับให้ตอบคำถามอันใดของพนักงานเจ้าหน้าที่ มิได้ตอบคำถามอันนั้นโดยสัตย์จริงก็ดี หรือถ้าผู้ใดไม่ยอมหรือละเลยไม่ทำ ไม่รักษาไว้ซึ่งบันทึกเรื่องราวหรือสมุดบัญชี หรือเอกสารหรือตราสารอย่างอื่น ๆ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้บังคับไว้ก็ดีหรือผู้ใดปลอมแปลงหรือใช้เพื่อปลอมแปลงซึ่งเอกสาร บันทึก เรื่องราว หรือตราสารอย่างอื่นที่พระราชบัญญัตินี้บังคับไว้ให้ทำ หรือ

เชิงอรธ 32 (ต่อ)

ที่ใช้ในกิจการใด ๆ เกี่ยวกับพระราชบัญญัติหรือแก้ไขเอกสาร บันทึกเรื่องราว หรือตราสาร
อย่างอื่น ภายหลังจากที่ได้ออกไปแล้วในทางราชการก็ดี หรือปลอมดวงตรา ลายมือชื่อ ลายมือชื่อย่อ
หรือเครื่องหมายอย่างอื่นของพนักงานสุลาการ หรือซึ่งพนักงานสุลาการราชเพื่อการอย่างใด ๆ
อันเกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้ก็ดี ท่านว่าผู้ใดมีความคิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท
หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน"

นั้น ส่วนโทษเกี่ยวกับเอกสารหรือของเกี่ยวกับความผิดมิได้กล่าวไว้เลย ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่า เอกสารหรือของที่เกี่ยวกับความผิดตามมาตรา ๙๑ เจ้าพนักงานและศาลจะยึดและริบไว้ได้หรือไม่ เรื่องนี้คงพิจารณาได้ 2 กรณี คือ

กรณีแรก ของหรือเอกสารที่เป็นความผิดเฉพาะมาตรา 99

การที่มาตรา 99 ๑ ได้บัญญัติลงโทษเฉพาะผู้กระทำความผิดก็น่าจะเป็นการเพียงพอแล้ว เมื่อการสำแดงเท็จนั้นไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ประโยชน์หรือรายได้ของรัฐ ถ้าจะบัญญัติลงโทษริบของอีก ก็ดูจะเป็นการรุนแรงเกินไป ฉะนั้นมาตรา 99 จึงไม่มีบทบัญญัติให้ริบของที่เกี่ยวข้องกับความผิดไว้ด้วย

กรณีที่ 2 ของหรือเอกสารที่เป็นความผิดตามมาตรา 99 และเป็นความผิดตามมาตรา 27 ด้วย

ความผิดตามมาตรา 99 เป็นเรื่องเกี่ยวกับเอกสารและวิธีปฏิบัติของบุคคลซึ่งสิ่งที่เป็นสาระสำคัญโดยตรงก็คือ ของที่นำเข้ามาและส่งออกนอกราชอาณาจักร ในทางปฏิบัติผู้กระทำความผิดฐานสำแดงเท็จนั้นรายนักที่จะไม่หวังผลประโยชน์จากการกระทำของตน เพราะโดยทั่วไปแล้ว การลักลอบหรือหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรโดยวิธีสำแดงเท็จทางเอกสาร (Technical Smuggling) จะกระทำได้แนบเนียนและสิ้นเปลืองแรงงานน้อยกว่าการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงโดยตรงมาก เป็นต้นว่า ส่งสินค้าชนิดพิเศษเข้ามาซึ่งจะต้องเสียค่าภาษีในอัตราสูง แต่ได้สำแดงต่อเจ้าพนักงานว่าเป็นสินค้า (อย่างเดียวกัน) ชนิดธรรมดาซึ่งเสียภาษีในอัตราต่ำ

กว่า 33 หรือสั่งซื้อสินค้าในราคาแพงเข้ามาแต่ได้สมคบกับผู้ผลิตในต่างประเทศให้ทำหลักฐานใบบัญชีราคาสินค้า (Invoice) ต่ำกว่าราคาที่ซื้อขายจริง (Under valuation) เพื่อประโยชน์ในการคำนวณเสียภาษีแต่น้อย การกระทำเช่นนี้ อาจเรียกได้ว่าเป็นสวนแดงเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงอากร ซึ่งนอกจากจะเป็นความผิดตามมาตรา 99 แล้ว ยังเป็นความผิดตามมาตรา 27 ฐานหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรอีกด้วย เมื่อการกระทำผิดตามมาตรา 99 เป็นกรณีความผิดตามมาตรา 27 ด้วย ของที่นำเข้าหรือส่งออกโดยสวนแดงเท็จ ก็ย่อมตกอยู่ในข่ายจะพึงต้องรับตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 ซึ่งเจ้าพนักงานย่อมมีอำนาจยึดมาดำเนินคดีได้

3. พยานบุคคล

ในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นสอบสวนนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 บัญญัติว่า "ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด"

33 คดีพิพากษาศึกษาที่ 552/2504 "ใบขนสินค้าขาเข้าที่จำเลยยื่นต่อเจ้าพนักงานระบุนว่าเป็นร่วมทำด้วยฝ้ายล้วน จำนวน 50 โหล แต่ความจริงกลับเป็นร่วมทำด้วยฝ้ายจำนวนเพียง 26 โหล อีก 24 โหล เป็นร่วมทำด้วยแพรเทียม ถือว่าใบขนสินค้านี้เป็นเท็จและเป็นการหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร จำเลยอ้างว่าเป็นเรื่องประมาทเลินเล่อหรือเป็นเรื่องที่จำเลยเข้าใจผิดไม่ได้ทั้งสิ้น เพราะพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 มาตรา 16 บัญญัติไว้ชัดแจ้งว่าให้การกระทำดังที่ระบุไว้ในมาตรา 27 และ 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากรนั้น เป็นความผิดแม้ผู้กระทำผิดมิได้มีเจตนาหรือทำโดยประมาทเลินเล่อ"

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การสอบสวนเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา ดังนั้นพยานบุคคลจึงเป็นหลักฐานอย่างหนึ่งในการที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลยหรือผู้ต้องหาในคดีความผิดที่เกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรได้

พยานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความผิดเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงอากร ไรศุลกากรโดยสามแดงเท็จ ที่พนักงานสอบสวนต้องสอบสวน เช่น เจ้าหน้าที่ผู้จับกุม เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติพิธีการศุลกากรหรือบุคคลอื่นใดที่อาจทราบถึงการกระทำของผู้ถูกกล่าวหา ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์อันเกี่ยวกับความผิดและหากมีการฟ้องคดีความผิดดังกล่าวก็จะใช้อ้างอิงเป็นพยานบุคคลเพื่อเบิกความต่อศาลต่อไป ส่วนพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบหนีศุลกากร ก็คือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความผิดดังกล่าวที่พนักงานสอบสวนต้องสอบสวน เช่น เจ้าหน้าที่ผู้จับ บุคคลผู้เห็นเหตุการณ์กระทำผิด หรือประจักษ์พยานและบุคคลอื่นใดที่อาจทราบถึงการกระทำของผู้ถูกกล่าวหา ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์อันเกี่ยวกับความผิดและหากมีการฟ้องคดีความผิดดังกล่าว ก็จะได้อ้างเป็นพยานบุคคลเพื่อเบิกความต่อศาลต่อไปเช่นเดียวกัน

ข. เกี่ยวกับความขัดข้องหรือไม่ถูกต้องในทางปฏิบัติ

แม้ว่าอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว จะอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวน ซึ่งปัจจุบันกระทรวงมหาดไทยได้มีข้อบังคับที่ 1/2506 ให้โอนอำนาจในการสอบสวนจากพนักงานฝ่ายปกครองไปอยู่แก่ตำรวจฝ่ายเดียวแล้วก็ตาม³⁴ แต่พนักงานสอบสวนก็ไม่สามารถแบ่งเบาภาระของกรมศุลกากรไปได้โดยสะดวก เพราะยังมีข้อ

³⁴ คณิง ฤาไชย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไตรธรรมสาร, 2521), หน้า 33.

กฎหมายอีกหลายประการที่พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องอาศัยกลไกทางศาลอาญา ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องนำคดีมายังศาลอาญา เพื่อให้เจ้าหน้าที่ศาลอาญาเป็นผู้ดำเนินการตามข้อกฎหมาย ซึ่งทำให้เกิดความชัดเจนและอุปสรรคต่อการดำเนินการคดีศาลอาญา อุปสรรคเหล่านี้คือ

1. ของกลางต้องให้ศาลอาญาเป็นผู้ประเมินราคาและอากร

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดอำนาจและหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ศาลอาญาได้แก่

- มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติศาลอาญา พ.ศ. 2469 ซึ่งบัญญัติว่า "บรรดาการซึ่งของ การสอบ การตีราคาของ ฯลฯ เพื่อประเมินค่าภาษี ถ้าเป็นประโยชน์อย่างอื่นในราชการนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ในกรมศาลอาญาเป็นผู้ทำ"

เหตุผลหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องให้เจ้าหน้าที่ศาลอาญาเป็นผู้ตีราคาของก็ เพราะในการจัดเก็บภาษีอากรสำหรับการนำเข้าหรือส่งออกนั้น กฎหมายกำหนดให้เรียกเก็บอากรแก่ของที่เสียอากร มีทั้งตามสภาพและตามราคา มิได้เก็บอากรเป็นสินค้าร้อยชักสาม เหมือนกับสมัยโบราณ ฉะนั้น การตีราคาจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะของที่ต้องเสียอากรตามราคาป้องกันมิให้ผู้นำเข้าหรือส่งออกหลีกเลี่ยงสำแดงราคาต่ำโดยอ้างเอกสารประกอบ ซึ่งเจ้าหน้าที่ศาลอาญาต้องพิจารณาว่าเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใดด้วย หรือบางกรณีเป็นสิ่งของที่อยู่ในเงื่อนไขจะต้องเสียอากรตามสภาพหรือตามราคาอย่างใดอย่างหนึ่งที่คำนวณค่าอากรได้สูงกว่า ผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกก็อาจหลีกเลี่ยงการชำระอากรให้น้อยลงด้วยการให้ราคาต่ำมากก็ได้

เหตุนี้จึงต้องตีราคาเพื่อที่จะหา "ราคาอันแท้จริงในท้องตลาด" 35 เพื่อประเมินราคาอาคาร สำหรับสินค้าที่นำเข้าหรือส่งออกเป็นฐานในการคำนวณค่าภาษี เพื่อจัดเก็บค่าภาษีอากรต่อไป

- มาตรา 103 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 บัญญัติว่า "ถ้ามีความจำเป็นที่จะประเมินราคาของใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดเบี้ยปรับ ท่านว่าราคานั้นให้พึงถือเอาตามราคาของชนิดเดียวกันซึ่งได้เสียค่าภาษีศุลกากร หรืออากรชั้นในครบถ้วนแล้ว ตามที่ซื้อขายในเวลาหรือใกล้เวลาที่กระทำผิดนั้น แต่ผู้กระทำผิดจะเลือกถือเอาตามราคาที่ดีกว่ากำหนดก็ได้"

ในการตีราคาของกลางหรือประเมินราคาของกลางเพื่อกำหนดเบี้ยปรับตามบัญญัติดังกล่าวนี้ เนื่องจากว่า "โทษปรับ" ตามที่กฎหมายศุลกากรกำหนดไว้เกี่ยวกับความผิดฐานลักลอบหรือหลีกเลี่ยงนั้น ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว ฉะนั้นราคาของกลางเพื่อประโยชน์ในการกำหนดเบี้ยปรับ จึงต้องรวมค่าอากรเข้าไปด้วย ผิดกับราคาอันแท้จริงในท้องตลาด คือ ราคาขายส่งเงินสดในส่วนของขาเข้าซึ่งไม่รวมค่าอากร

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือว่า ในการประเมินราคาของกลางเพื่อกำหนดเบี้ยปรับนั้น กฎหมายศุลกากรให้ถือเอาตามราคาของชนิดเดียวกันซึ่งได้เสียค่าภาษีศุลกากร หรืออากรชั้นในครบถ้วนแล้ว ตามที่ซื้อขายในเวลาหรือใกล้เวลาที่กระทำผิดซึ่งแตกต่างกับราคาในการ

35 พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 มาตรา 12 วรรค 12 บัญญัติไว้ว่า คำว่า "ราคาอันแท้จริงในท้องตลาด" หรือ "ราคา" แห่งของอย่างใดนั้น หมายความว่า ราคาขายส่งเงินสด (ในส่วนของขาเข้าไม่รวมค่าอากร) ซึ่งจะพึงขายของประเภทและชนิดเดียวกันได้โดยไม่ขาดทุน ณ เวลาและที่ที่นำเข้าหรือส่งออกแล้วแต่กรณี โดยไม่มีหักทอนหรือลดหย่อนราคาอย่างใด . . ."

เก็บภาษีอากรที่ถือเอาเวลาแห่งความรับผิดชอบอันที่จะต้องเสียอากรเกิดขึ้น คือเวลาที่นำของเข้าสำเร็จ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมของลักลอบหนีศุลกากร นอกจากต้องทำรายงานการจับกุมแล้ว จะต้องทำใบประเมินราคาสินค้าแนบไปพร้อมกัน ในกรณีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้จับกุม ก็ต้องส่งของกลางให้ด่านศุลกากรที่ใกล้ที่สุดเก็บรักษา และให้ด่านศุลกากรนั้น ๆ เป็นผู้ประเมินราคาของกลางไปพร้อมกันด้วย

ในการประเมินอากรของกลางดังกล่าวนี้ กรมศุลกากรได้ออกระเบียบใช้บังคับตามประมวลระเบียบปฏิบัติศุลกากร พ.ศ. 2530 ในหมวดที่ว่าด้วยการคดีและของกลาง ได้กำหนดวิธีการว่าด้วยการประเมินอากรของกลาง ไว้ในข้อ 17 04 12 ดังนี้

" . . . (2) ให้กองพิธีการและประเมินอากร ประเมินราคาของกลางตามราคาอันแท้จริงในท้องตลาด เช่นเดียวกับของที่นำเข้าหรือส่งออก การคำนวณค่าภาษีอากรให้ถืออัตราอากรที่เป็นอยู่ในวันที่ทำการจับกุมเป็นเกณฑ์ในการคำนวณค่าอากร . . . และ

. . . (4) ให้ด่านศุลกากรท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ด่านศุลกากรไปรษณีย์ ด่านศุลกากรสัตหีบ และด่านศุลกากรภูมิภาคปฏิบัติตามประมวลฯ ข้อนี้

2. ของกลางต้องให้ศุลกากรเป็นผู้เก็บรักษาไว้

ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 25 บัญญัติไว้ว่า "บรรดาของหรือสิ่งที่ยึดไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องส่งมอบให้อยู่ในความรักษาของพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากร ถ้าถ้าไม่มีเจ้าพนักงานเช่นว่านี้ภายในระยะใกล้พอควร ก็ให้ส่งมอบให้อยู่ในความรักษาของอำเภอที่ใกล้ที่สุด ซึ่งจะได้รักษาไว้แทนศุลกากร สิ่งของที่ยึดและริบไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ ฎาบทกกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับศุลกากรนั้น ให้จำหน่ายตามแต่อธิบดีจะสั่ง

ถ้าของที่ยึดไว้ นั้นเป็นของเสียง่าย หรือถ้าห่วงง้าวไว้ จะเป็นการเสียความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาจะมากเกินไปสมควร อธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายจะสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ขายทอดตลาดหรือขายโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควร ก่อนที่ของนั้นจะตกเป็นของแผ่นดินก็ได้ เงินค่าขายของกลางนั้นเมื่อได้หักค่าใช้จ่ายและค่าภาระติดพันทั้งปวงออกแล้ว ให้ถือไว้แทนของ"

ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ของหรือสิ่งที่ยึดได้ตามกฎหมายศุลกากร เมื่อได้ยึดไว้แล้วจะต้องส่งมอบให้อยู่ในความรักษาของพนักงานศุลกากร แต่ถ้าไม่มีพนักงานศุลกากรในระยะใกล้พอควร ก็ต้องส่งมอบให้แก่อาเภอที่ใกล้ที่สุด ซึ่งจะรักษาของนั้นไว้แทนศุลกากร พนักงานศุลกากรไม่มีอำนาจให้เจ้าของหรือผู้ต้องหานำไปรักษาเองได้ แม้จะได้วางหลักทรัพย์ไว้เป็นประกันต่อพนักงานสอบสวนแล้วก็ตาม ของหรือสิ่งที่ยึดดังกล่าว ถ้าได้รับหรือตกเป็นของแผ่นดินแล้วก็ต้องดำเนินการขั้นต่อไป คือจำหน่ายตามแต่อธิบดีศุลกากรจะสั่ง เช่น สั่งให้ขายทอดตลาดหรือสิ่งทำลาย หรือแบ่งขายปันส่วนหรือสั่งจำหน่ายโดยการมอบให้กับโรงพยาบาลนำไปแจกจ่ายคนไข้ เป็นต้น

ตามที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 เรื่องการส่งตัวผู้กระทำความผิดพร้อมด้วยของกลางไปยังสถานีตำรวจในกรณีความผิดซึ่งหน้านั้น มีปัญหาว่าจะต้องส่งของกลางให้กับพนักงานตำรวจเก็บรักษาด้วยหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า ถึงแม้มาตรา 20 ได้บัญญัติให้ส่งตัวผู้กระทำความผิดพร้อมด้วยของกลางไปยังสถานีตำรวจในความผิดซึ่งหน้า แต่ความมุ่งหมายก็เพื่อใช้ประกอบหลักฐานกล่าวหาว่าผู้ต้องหาที่มีน้ำหนักพอที่จะกักขังผู้กระทำความผิดได้เท่านั้น กฎหมายศุลกากรที่ออกในชั้นหลัง เช่น การจับกุมผู้สงสัยว่าจะทำความผิดกฎหมายศุลกากรในเขตควบคุมศุลกากรตามพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 ก็หาได้บังคับให้ส่งของกลางไปยังสถานีตำรวจด้วยไม่ ความในมาตรา 20 ใช้นามกรณีส่งมอบของกลางให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรไม่ทัน เพราะเป็นวันหยุดราชการ หรืออยู่ห่างเกินไป จำเป็นต้องส่งตัวผู้กระทำความผิดไปยังสถานีตำรวจ ในเหตุการณ์เฉพาะหน้าเช่นนี้ ก็ต้องนำของกลางไปพร้อมกันด้วย

สำหรับกรณีที่เจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นเป็นผู้ทำการจับกุมของอันเกี่ยวกับความผิดทาง
 ศุลกากรนั้น กรมศุลกากรได้ออกระเบียบว่าด้วยเรื่องการรับและเก็บรักษาของกลางไว้ตาม
 ประมวลฯ ข้อ 17 04 14 ดังนี้

". . . ประมวลฯ ข้อ 17 04 14 : การรับและเก็บรักษาของกลางในคดีลัก
 ลอบหนีศุลกากร ซึ่งเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการอื่นทำการจับกุม

เพื่อให้การรับและเก็บรักษาของกลางในคดีลักลอบหนีศุลกากร ซึ่งเจ้าหน้าที่ของ
 หน่วยราชการอื่นทำการจับกุมและนำส่งด่านศุลกากรที่ใกล้ที่สุด ตามนัยมาตรา 25 แห่งพระ
 ราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ได้เป็นไปด้วยความสะดวก จึงให้ถือปฏิบัติดังนี้

- (1) ของกลางในคดีลักลอบหนีศุลกากรที่เจ้าหน้าที่หน่วยราชการอื่นจับกุมได้ให้
 ด่านศุลกากรในท้องที่ที่จับกุมที่ใกล้ที่สุดรับและเก็บรักษาของกลาง
- (2) หากท้องที่ที่จับกุมไม่มีด่านศุลกากร หรือมีด่านศุลกากรแต่อยู่ห่างไกลมากและ
 ไม่สะดวกในด้านการคมนาคม ก็ให้ด่านศุลกากรที่อยู่ใกล้ที่สุด แม้จะต่างท้องที่ก็ตามเป็นผู้รับและ
 เก็บรักษาของกลางได้
- (3) ของกลางเมื่อจะจำหน่ายเป็นอำนาจของอธิบดี ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังจากตก
 เป็นของแผ่นดินแล้ว³⁶ การจำหน่ายของกลางเป็นเรื่องสำคัญ เพราะกระทำได้หลายแบบ
 วิธี และผลการจำหน่ายกระทบกระเทือนประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ตามบทบัญญัติ
 กฎหมายศุลกากรมาตรา 25 แบ่งการจำหน่ายของกลางออกเป็น 2 กรณี คือการจำหน่ายของ
 ที่ตกเป็นของแผ่นดินแล้วกรณีหนึ่ง และการจำหน่ายของกลางที่ยังไม่ตกเป็นของแผ่นดินอีกกรณี
 หนึ่ง ดังนี้

---

36 มานิต วิทยาเต็ม, ภาษีและกฎหมายศุลกากร, พิมพ์ครั้งที่ 5
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บูรพาสิทธิ์, หน้า 255.

ก. ของกลางตกเป็นของแผ่นดินแล้ว มาตรา 25 วรรคหนึ่ง ความตอนท้าย บัญญัติว่า "สิ่งของที่ยึดและริบไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือบทกฎหมายอื่นอันเกี่ยวแก่ศุลกากรนั้น ให้จำหน่ายตามแต่อธิบดีจะสั่ง" การจำหน่ายนั้นไม่มีทวิเคราะห์ศัพท์ไว้จึงมีความหมายกว้างขวางตามความหมายทั่วไป หมายถึงการขายโดยวิธีใด ๆ หรือส่งไปใช้ในราชการหรือทำลาย เสียก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสมแห่งสภาพของนั้น ตามที่อธิบดีจะใช้ดุลพินิจเป็นราย ๆ ไป หรือตามระเบียบที่กำหนดไว้เป็นการทั่วไปก็ได้ สิ่งของที่ยึดไว้ซึ่งอธิบดีมีอำนาจจำหน่ายโดยดุลพินิจของตนเต็มที่เช่นนี้ มีลักษณะสำคัญคือเป็นของที่ "ริบ" เป็นของแผ่นดินแล้ว

คำว่า "ริบ" ตามประมวลกฎหมายอาญาเรียกเต็มว่า "ริบทรัพย์สิน" เป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง³⁷ ศาลมีอำนาจสั่งริบ และทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบจะตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำทรัพย์สินนั้นเข้าไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้³⁸ แต่ตามมาตรา 25 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติศุลกากรซึ่งของที่ยึดไว้และจำหน่ายตามแต่อธิบดีจะสั่ง จะเป็นของที่ยึดไว้และตกเป็นของแผ่นดินโดยศาลพิพากษาให้ริบอย่างเดี่ยวหรืออย่างไร เป็นปัญหาที่อาจโต้เถียงได้หลายทาง อย่างไรก็ดี หากพิจารณาพระราชบัญญัติศุลกากร ซึ่งเป็นกฎหมายเก่าแก่ฉบับหนึ่งเข้ามาตั้งแต่ก่อนประมวลกฎหมายอาญา ถ้อยคำสำนวนที่ใช้อาจมีความหมายในสมัยที่ใช้อ้อยคำสำนวนนั้น เขียนกฎหมายขึ้นแตกต่างจากความหมายตามกฎหมายที่บัญญัติขึ้นภายหลังนาน ๆ หรือตามความเข้าใจปัจจุบันบ้างก็ได้ ตัวอย่างเช่น คำว่า "ริบ" พระราชบัญญัติศุลกากรอาจมิได้หมายความเฉพาะการริบโดยคำพิพากษาของศาลก็ได้ ดังปรากฏ

37 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18

38 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 35

ในมาตรา 39 * แห่งหนึ่ง และในมาตรา 55 ** อีกแห่งหนึ่ง ทั้งสองมาตราเป็นสำนวนที่เขียนขึ้นตั้งแต่แรกประกาศาขึ้นปี พ.ศ. 2469 ถ้อยคำสำนวนอื่นที่ประกอบเป็นความในบททั้งสองมาตรา แสดงให้เห็นชัดแจ้งว่าคำว่า "รีบ" ตามพระราชบัญญัติศุลกากร มิใช่การรีบโดยศาลอย่างเดียว เพราะตามสำนวนความของมาตราทั้งสองไม่นำแปลว่าข้อความตรงที่ให้ "รีบ" หมายความว่าให้ศาลพิพากษารีบ

ดังนั้น เมื่อคำว่า "รีบ" หลุดจากขอบเขตจำกัดความหมายอย่างแคบดังกล่าวแล้ว คำว่า รีบตามมาตรา 25 วรรคหนึ่ง ก็อาจแปลความได้โดยกว้างขวาง โดยหมายความรวมถึงอาการที่ของซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ยึดไว้ตกเป็นของแผ่นดินโดยอนาจยึดนั้นถือว่าเป็นการ "รีบ" ของอธิบดีตามมาตราทั้งสองที่อ้างถึง และหมายความรวมถึงการที่ของซึ่งยึดไว้ตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง เป็นของแผ่นดินเพราะไม่มีผู้ร้องเรียกเอาภายในเวลาที่กำหนดตามวรรคสองไว้ได้อีกด้วย ซึ่งการแปลความขยายเช่นนี้ ก็สอดคล้องรับกับบทบัญญัติต่อไปในวรรคสองว่าด้วยการขายของที่ยึดไว้ "ก่อนที่ของนั้นจะตกเป็นของแผ่นดิน"

* มาตรา 39 "ถ้านายเรือรายงานว่า ไม่รู้ว่ามีสิ่งของที่ประสงค์จะส่งออกไปกับเรือนั้นมีสิ่งใดบ้าง พนักงานศุลกากรจะสั่งให้เปิดหีบห่อนั้นออกเพื่อตรวจดูก็ได้ และถ้าปรากฏว่าในหีบห่อนั้นมีของซึ่งต้องห้ามมิให้นำเข้ามา ท่านให้รีบของนั้นไว้ เว้นแต่อธิบดีจะอนุญาตให้ส่งออกไปได้"

** มาตรา 55 "ถ้าของใดซึ่งได้ทำทัณฑ์บน หรือให้ประกันไว้ว่าจะส่งออกโดยเรือลำใด มิได้นำลงบรรทุกให้เสร็จก่อนเรือลำนั้นออก ท่านให้รีบของนั้นไว้ เว้นแต่จะไว้แจ้งเหตุที่มีต้นาลงบรรทุกนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในทันทีภายหลังที่เรือนั้นออก เพื่อพนักงานจะได้รับรองการบรรทุกขาด ถ้าและของนั้นมิได้นำไปเก็บในคลังสินค้าหรือทำาบขนานใหม่ เพื่อส่งออกไปกับเรือลำอื่น โดยทำทัณฑ์บนหรือให้ประกันไว้ภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้รับปล่อยเรือขึ้นที่สุตไซร์ ท่านว่าบุคคลผู้ยื่นใบขนสินค้าเพื่อส่งออกนั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท"

ตามทางปฏิบัติเท่าที่อธิบดีใช้อำนาจเจ้าหน้าที่ของกลางตามบทบัญญัตินี้ มีวิธีสำคัญ ๆ ดังนี้

- (1) ขายทอดตลาด ซึ่งได้แก่การขายแก่ผู้ประมูลราคาสูงสุด
- (2) ขายโดยวิธีอื่น
- (3) ใช้ในราชการศุลกากรเองหรือส่วนราชการอื่นตามที่เห็นสมควร
- (4) ทาลาย

ข. ของกลางยังไม่ตกเป็นของแผ่นดิน เมื่อของกลางยังไม่ตกเป็นของแผ่นดิน กรรมสิทธิ์ย่อมยังคงอยู่กับผู้เป็นเจ้าของซึ่งอาจโต้แย้งการยึดและร้องเรียกคืน กรรมสิทธิ์ของเจ้าของย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายตามหลักในเรื่องกรรมสิทธิ์ การกระทำแก่ทรัพย์สินของนั้นด้วยประการใด จำเป็นจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจ ดังนั้น เพื่อประโยชน์แก่การรักษาผลประโยชน์ทั้งของรัฐและเจ้าของสิ่งของที่ถูกยึดไว้ ซึ่งอาจมีความจำเป็นไม่สามารถเก็บรักษาไว้รอให้ตกเป็นของแผ่นดินเสียก่อนได้ มาตรา 25 จึงบัญญัติในวรรคสองไว้ให้อธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายมีอำนาจสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ขายทอดตลาดหรือขายโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควรก่อนที่จะยึดไว้จะตกเป็นของแผ่นดินก็ได้

ข้อสำคัญในการใช้อำนาจนี้ก็คือ มาตรานี้มีได้บังคับอธิบดีให้ขายของที่ยึดไว้ดังกล่าว แต่ได้กำหนดเงื่อนไขว่าหากจะใช้อำนาจนี้จะต้องปรากฏเหตุสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งงาน 3 ประการที่กล่าวไว้เท่านั้น คือ เมื่อของที่ยึดไว้เป็นของเสียหาย หรือถ้าหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาจะมากเกินไปเกินสมควร เมื่อมีเหตุดังนี้แล้ว ยังมีข้อจำกัดอีกคือให้ "ขาย" เท่านั้น ไม่จะเป็นการขายทอดตลาดหรือขายโดยวิธีอื่น ทั้งนี้ เพราะโดยการขายนั้นจะได้เงินค่าขายมาหักค่าใช้จ่ายและค่าภาระติดพันออกแล้วถือว่าไว้แทนของซึ่งต่อไปอาจจะต้องคืนก็ได้ หรือจะตกเป็นของแผ่นดินก็ได้ แล้วแต่ผลการยึดและคดี

บทบัญญัตินี้ สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1327 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าทรัพย์สินเป็นของเสียหาย หรือถ้าหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหาย

ขายหรือค่าจ้างจะ เกินส่วนกับค่าของทรัพย์สินนั้นไซ้ ท่านว่ากรมในรัฐบาลจะจัดให้เอาออกขายทอดตลาดก่อนถึงกำหนดก็ได้ แต่ก่อนที่จะขายให้จัดการตามควร เพื่อวันที่รายการอันเป็นเครื่องใช้บุคคลผู้มีสิทธิจะรับทรัพย์สินนั้น อาจทราบว่าเป็นทรัพย์สินของตนและพิสูจน์สิทธิได้เมื่อขายแล้วได้เงินเป็นจำนวนสุทธิเท่าใดให้ถือไว้แทนตัวทรัพย์สิน"

(3) เงินสินบนหรือรางวัล ต้องชำระสิทธิกรมศุลกากร เป็นผู้ส่งจ่าย

เงินสินบนหมายความว่า เงินที่จ่ายให้แก่ผู้แจ้งความนำจับ ส่วนเงินรางวัลหมายความว่า เงินที่จ่ายให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้จับกุม หรือตรวจพบการเก็บอากรขาด เรื่องเงินสินบนและรางวัลนี้มีปัญหาได้เถียงกันมากกว่าควรจะมีไว้หรือไม่ พวกที่เห็นว่าควรมีไว้ให้เหตุผลว่า เงินสินบนและรางวัลเป็นเครื่องกระตุ้น และเป็นกำลังใจให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการปราบปรามผู้ลักลอบหนีศุลกากรโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย เพราะมีผลตอบแทนทันตาเห็น อีกประการหนึ่งของลักลอบหนีศุลกากรนั้นหลุดพ้นเงื้อมมือการเก็บภาษีอากรไปแล้ว เมื่อมีผู้ติดตามเอากลับมาหาก็เป็นรายได้ของรัฐที่เพิ่มขึ้นโดยไม่คิดว่าจะได้กลับคืนมา จึงควรแบ่งประโยชน์ให้แก่ผู้นั้นบ้าง แต่ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยมีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามได้รับเงินเดือนจากรัฐอยู่แล้ว การจับกุมเป็นหน้าที่ต้องปฏิบัติตามปกติ จึงไม่ควรเรียกร้องหาผลประโยชน์อย่างอื่นอีกของลักลอบหนีศุลกากรที่จับมาได้ควรนำส่งเป็นรายได้ของรัฐให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย เงินสินบนรางวัลมี ณ ที่ใด ย่อมทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันระหว่างข้าราชการชั้นที่นั้น พวกที่มีหน้าที่ปราบปรามนอกจากมีเงินรางวัลตอบแทนโดยตรงแล้ว ยังกลายเป็นบาเหน็จความชอบในการเลื่อนขั้นเงินเดือนแต่ละปีอีกด้วย จึงไม่ควรจะมีเงินรางวัลอยู่เลย จะมีบ้างก็เฉพาะแต่สินบน เพื่อตอบแทนพลเมืองดีผู้หวังดี แต่ไม่ควรจะตั้งไว้ให้สูงจนเกินไปเพราะทำให้คิดไปว่า เป็นการทำความดีเพื่อเห็นแก่อามิสสินจ้าง คนเราทำความดีทำความดีเพื่อความดี ไม่มาทำความดีเพื่อหวังผลตอบแทน จึงควรเปลี่ยนจากเงินเป็นเครื่องหมายความชอบอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติจึงจะสมควร

อย่างไรก็ตาม เงินสินบนและรางวัลตามพระราชบัญญัติสุลกากรก็ยังมิถูกยกเลิกไป และหากดูเจตนารมณ์แห่งกฎหมายสุลกากรที่กำหนดให้จ่ายเงินสินบนและรางวัล ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายสุลกากรยังคงให้มีการจ่ายเงินสินบนและรางวัลอยู่ ซึ่งปรากฏตามเหตุผลตามหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติสุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 ซึ่งบัญญัติมาตรา 102 ตรี³⁹เพิ่มเติมขึ้น ให้อำนาจอธิบดีจ่ายเงินสินบนรางวัลว่า "การจ่ายเงินสินบนรางวัลนั้น เพื่อเป็นประกันแก่ผู้แจ้งความจับและเจ้าหน้าที่ผู้จับกุม เป็นกำลังน้ำใจสืบเสาะและปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายสุลกากร จึงสมควรกำหนดการจ่ายเงินสินบนและรางวัล สำหรับการจับกุมการกระทำผิดฐานลักลอบหนีสุลกากร ฐานสวมแดงเท็จและตรวจพบเงินอากรขาดไว้ในกฎหมายสุลกากรให้เป็นการแน่นอนยิ่งขึ้น"

"มาตรา 102 ตรี ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งจ่ายเงินสินบนและรางวัลตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี ในกรณีต่อไปนี้

1. ความผิดฐานลักลอบหนีสุลกากรหรือของต้องห้ามต้องจำกัด ในการนำเข้ามาในหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร ให้หักจ่ายเงินค่าสินบนและรางวัลร้อยละ 55 จากเงินค่าขายของกลาง แต่ในกรณีที่มีผู้ได้รับของกลางหรือของกลางไม่อาจจำหน่ายได้ ให้หักจ่ายจากเงินค่าปรับ ส่วนรายที่ไม่มีผู้แจ้งความจับ ให้หักจ่ายเป็นเงินรางวัลร้อยละ 30
2. ความผิดฐานสวมแดงเท็จ ให้หักจ่ายเป็นเงินสินบนและรางวัลร้อยละ 55 จากเงินค่าปรับ แต่ในรายที่ไม่มีผู้แจ้งความจับ ให้หักจ่ายเงินเงินรางวัลร้อยละ 30
3. กรณีที่มีการตรวจเก็บอากรขาด และเจ้าหน้าที่ผู้สำรวจเงินอากรตรวจพบเป็นผลให้เรียกอากรเพิ่มเติมได้ ให้จ่ายเงินรางวัลร้อยละ 10 ของเงินอากรที่กรมสุลกากรเรียกเก็บเพิ่มเติมได้"

³⁹ พระราชบัญญัติสุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 102 ตรี บัญญัติเพิ่มเติมขึ้นตาม มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497

ค. ความล้มเหลวของระเบียบทางราชการ

แม้ว่าเกณฑ์ระดับดีสุดการในชั้นสุดการ กฎหมายกำหนดให้ความผิดบางลักษณะนั้น พนักงานสอบสวนสามารถที่จะระดับดีได้ก็ตาม แต่ก็เห็นได้ว่าในปัจจุบันอำนาจในการระดับดีของพนักงานสอบสวนดังกล่าว มีอำนาจมาใช้ได้เลย เนื่องจากสาเหตุดังจะกล่าวต่อไป

ประการแรก กฎหมายจำกัดอำนาจของพนักงานสอบสวนให้มีอำนาจเพียง "ปรับ" เท่านั้น หากผู้ต้องหาจะขอระดับดีในชั้นสุดการ โดยยินยอมยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน หรือทำความตกลง หรือทำประกันโดยวิธีอื่นแล้วนั้น พนักงานสอบสวนหาอำนาจที่จะกระทำไม่ได้ ไม่ พนักงานสอบสวนต้องนำผู้ต้องหาพร้อมของกลางมา ณ ที่ทำการด่านสุดการ หรือกรมสุดการ เพื่อทำความตกลงระดับดีต่อเจ้าหน้าที่สุดการผู้มีอำนาจตามระเบียบต่อไป

ประการที่สอง เกี่ยวกับราคาของกลาง ซึ่งจะใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินค่าปรับของพนักงานสอบสวน ในกรณีที่พนักงานสอบสวนจะทำการเปรียบเทียบปรับซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ อันได้แก่ ความผิดตามมาตรา 27 และความผิดที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศุลกากร พ.ศ. 2469⁴⁰ ซึ่งอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะเปรียบเทียบได้ตามกฎ
กระทรวงที่กำหนดไว้ นั้น เห็นว่าพนักงานสอบสวนจะใช้อำนาจได้เฉพาะคดีทางศุลกากรที่มีราคา
ของกลางรวมค่าอากรไม่เกิน 2,500 บาท ต่อความผิดแต่ละกระทงเท่านั้น เนื่องจากหากราคา
ของกลางรวมค่าอากรเกินกว่าที่กำหนดแล้ว หากปรับสี่เท่าแล้วเกินหนึ่งหมื่นบาทก็เกินจากอำนาจ
ของพนักงานสอบสวนที่จะเปรียบเทียบปรับและงดการฟ้องร้อง

40 กฎกระทรวงการคลังได้ออกกฎกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 18 พ.ศ. 2469
ลงวันที่ 28 มิถุนายน 2469 ไว้แล้วความว่า สำหรับความผิดตามมาตรา 27 แห่งพระราช
บัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร
(ฉบับที่ 11) พุทธศักราช 2490 มาตรา 31 มาตรา 36 และมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติ
ศุลกากร พ.ศ. 2469 และมาตรา 5 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7)
พุทธศักราช 2480 เกี่ยวกับอากรเล็กน้อย ๆ เฉพาะรายที่มีอัตราโทษปรับอย่างสูงไม่เกิน
กว่าหนึ่งหมื่นบาท ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจทำ
การเปรียบเทียบปรับและงดการฟ้องร้อง